

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tuğçe Gizem DEMİR

İLKEDEN UYGULAMAYA YEŞİL AKTİVİZM: ETNOGRAFİK BİR ÇALIŞMA

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tuğçe Gizem DEMİR

İLKEDEN UYGULAMAYA YEŞİL AKTİVİZM: ETNOGRAFİK BİR ÇALIŞMA

Danışman

Prof. Dr. Arda ARIKAN

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuğçe Gizem DEMİR'in bu çalışması, jürimiz tarafından Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Mim Sertaç TÜMTAŞ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Arda ARIKAN (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Veli KÖKTÜRK (İmza)

Tez Başlığı: İlkeden Uygulamaya Yeşil Aktivizm: Etnografik Bir Çalışma

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 31/05/2019

Mezuniyet Tarihi : 25/07/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İlkeden Uygulamaya Yeşil Aktivizm: Etnografik Bir Çalışma” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Tuğçe Gizem DEMİR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Tuççe Gizem DEMİR
Öğrenci Numarası	20165223001
Enstitü Ana Bilim Dalı	Sosyoloji
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Arda ARIKAN
Tez Başlığı	İlkeden Uygulamaya Yeşil Aktivizm: Etnografik Bir Çalışma
Turnitin Ödev Numarası	1148947451

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 69 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 03/07/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 18

alıntılar dahil % 22'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe: Raporda taralı olarak gösterilen yani intihal izlenimi veren her bir kısmın hemen hepsinde bilimsel yazım ilkelerine uygun parantez içi atıf verilmiştir.

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Arda ARIKAN

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	vi
KISALTMALİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ VE VERİLERİN TOPLANMASI

1.1. Araştırmanın Genel Çerçevesi.....	4
1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Sorunu	5
1.1.2. Araştırmanın Önemi	6
1.2. Yöntem	6
1.2.1. Araştırma Deseni	6
1.2.2. Evren ve Örneklem.....	8
1.2.3. Verilerin Toplanması.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

DERİN EKOLOJİ VE EYLEMLER

2.1. Derin Ekoloji Yaklaşımı	11
2.2. Derin Ekolojik Toplum Önerisi	13
2.3. İnsan-Doğa İlişkisi.....	13
2.4. Doğa İlkeleri.....	15
2.5. Bireysel Ve Kolektif Çevre Eylemleri	15
2.5.1. Sıfır Atık	15
2.5.2. Doğal Materyallerin Kullanımı	17
2.5.3. Free-cyle/ Takas.....	18
2.5.4. Yeniden Kullanım/ Re-use.....	18
2.5.5. Yerel Yönetimlerin Uygulamaları	19
2.5.6. Çevre Dostu Sembolü/ Eco-Branding	20
2.5.7. Dönüşüme Katkı Sağlayan Ağlar: Change.org.....	20
2.5.8. Kenti Dönüştüren Eylem ve Aktörler	21
2.5.9. Mekânsal İşlevsellik	24
2.5.10. Paylaşım Ekonomisi	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. DÜRTÜK Üyelerine Ait Bilgiler.....	26
3.1.1. Atık Yönetimine Göre Doğa Merkezli Yaşam.....	27
3.1.2. DÜRTÜK Üyelerinin İlkeleri	28
3.1.3. DÜRTÜK Üyeleri ve Çevre Aktivizmi	29
3.1.4. Döküman Analizlerinden.....	29
3.1.5. DÜRTÜK'ün Haberleşme Ağı.....	34
3.1.6. Saha Notlarından	35
3.1.7. DÜRTÜK Üyelerinin Birbirleriyle Olan Etkileşimleri	38
3.1.8. Dürtük'ün Facebook Sayfasında Yer Alan Etkinlikler	40
SONUÇ	43
KAYNAKÇA	47
EK 1- Örnekleme İlişkin Fotoğraflar	51
Ö Z G E Ç M İ Ş	57

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1 Kadın Katılımcılara Ait Bilgiler	26
Tablo 3.2 Erkek Katılımcılara Ait Bilgiler	26
Tablo 3.3 Katılımcıların Atık Yönetimi.....	27
Tablo 3.4 Katılımcılara Ait İlkeler.....	28

KISALTMA LİSTESİ

DÜRTÜK: Direnen Üretici-Tüketici Kolektifi

29

ÖZET

İnsan merkezli çevre anlayışı yerine doğa merkezli çevre anlayışına yeniden dönüşün tartışıldığı günümüzde ekolojik yaklaşımlar gündelik hayatta daha fazla sayıda haberde, sosyal ağlardaki profillerde ve hatta ders kitaplarında karşımıza çıkmaktadır. Çevreci hareketin siyasallaştığı 1970’li yıllardan bugüne dek yaşanan toplumsal değişim süreci çevreci hareketi de farklı formlarda görünür duruma getirmiştir. Günümüzde çevre hareketleri bireysel ilkelerle şekillenerek gündelik hayatın bir parçası olan somut eylemlerle kendini gösterebilmektedir. Bu çalışmada da çevreci kimlikleriyle tanınan ve DÜRTÜK (Direnen Üretici-Tüketici Kolektifi) adıyla anılan bir grup kolektif üyesiyle yapılan yüz yüze görüşmelerden ve onların kullandıkları e-posta ve Facebook gibi araçların incelenmesinden yararlanılarak katılımcıları harekete geçiren temel ilkeler tespit edilmiş ve katılımcıların edimlerinin sürdürülebilirliği sorgulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıları harekete geçiren üç temel ilke doğaya saygı, eşitlik ve dayanışma duygusudur ancak katılımcıların özellikle atık yönetimi konusunda gereken edimi göstermediklerinden hareketle çalışmalarının sürdürülebilirliği olası olsa da bu soruna yanıt vermek için diğer çalışmalara gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Derin Ekoloji, Kolektivizm, Sürdürülebilirlik, Etnografi.

SUMMARY
GREEN ACTIVISM FROM THEORY TO PRACTICE: AN ETHNOGRAPHIC
STUDY

Nature-centered thinking, rather than human-centered one, has become a buzzword in recent years as the term appears in various news, profiles in social network sites and even in textbooks. Since 1970s, during which ecological movements became political, different forms of ecological movements have appeared. Today, ecological movements are formed through individuals' principles and are realized via concrete action. In this study, sustainability of the participants' actions was studied by using face-to-face interviews with a group of environmentalists forming the collective known as DÜRTÜK (Resistance Producer-Consumer Collective) while document analysis focusing on e-mails and Facebook of the collective provided information on their actions especially to understand the sustainability of their practice. Results of the study show that the three main principles that guided these participants are respect towards nature, equality and solidarity although it is observed that participants have serious weaknesses in terms of their knowledge and practice of waste management. These final results suggest that more research is needed to answer the question of to what extent these practices are sustainable.

Keywords: Environment, Deep Ecology, Collectivism, Sustainability, Ethnography.

ÖNSÖZ

Doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasında çevre etiği ilkelerinden yola çıkarak bireysel ve kolektif olarak çaba gösteren ve eylemleriyle yaratıcı politikalar geliştirilmesine katkı sağlayan kişi ve toplulukları kendi bağlamlarında betimlediğim bu tez çalışmasının tamamlanmasında öncelikle danışman hocam Prof. Dr. Arda Arıkan'a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Çalışma boyunca desteklerini esirgemeyen aileme, yapıcı eleştirileriyle çalışmama katkıda bulunan yakın arkadaşlarıma, hem yüksek lisans derslerini tamamlama ve hem de tez yazım süreci boyunca derslerinden ve kaynaklarından yararlandığım değerli hocalarıma ve yüksek lisans dönem arkadaşlarıma, son olarak bu tez çalışması kapsamında içten düşüncelerini paylaşan görüşmecilere ve ilham veren herkese de teşekkürü bir borç bilirim.

Tuğçe Gizem DEMİR

Antalya, 2019

GİRİŞ

Kapitalist ekonomik sistemin ve onun getirdiği neoliberal politikaların şehirleşme üzerinde ve özellikle de şehrin bileşenleri olan çevre, mekân ve insan üzerine olan etkileri hem bireylerin dikkatini çekmekte hem de gittikçe daha fazla çalışmaya konu olmaktadır. Şehirleşmenin Kapitalist ekonomik sistemin uzantısı olarak şehirleri birer markete yani kâr amacı güden mekânlar bütününe dönüştüren etkisi hakkında hazırladığı doktora tezinde Tümtaş'a (2011) göre küreselleşme ile yeni bir ivme kazanan sermaye "yerelleşme, bölgeselcilik, kentsel rekabet, girişimci kent, yönetim ve benzeri söylemleri temel alarak dönüşümü gerçekleştirmektedir" ki böylesi bir dünya düzeninde "mekânsal örgütlenmeleri Kapitalist sistemin etkilerine bağlı olarak yorumlamak gerekmektedir" (2011: 2). Yine araştırmacıya göre Kapitalist sistemin Amerika Birleşik Devletleri'nin ekonomik gücünün önemli bir başlatıcısı olan ve "mevcut üretim tekniği olan postfordist üretim tekniğinin etkisi ile" şehirlerin üretim ve tüketim alışkanlıkları ile tarihsel ve coğrafi olarak görünümünü de değiştiren kararlarla şehirlerin değişimine yön verenler "yeni mekânsal düzenlemelere gitmekte, eski çevreleri sürekli olarak bir değişme döngüsü içine almak istemektedir" (2011: 2). Sonuç olarak Kapitalist ekonomik sistemin yıkıcı etkisi şehir yaşamını derinden ve hızla etkilemeye devam etmektedir ki şehir yaşamında karşılaştığımız sorunların çözümünü yine bu ekonomik sistemde aramamız gerekir çünkü "Kapitalist toplumlarda öylesine bir gözüdünmüşlük hâkimdir ki sistem daha fazla kâr güdüsüyle hareket ederek doğaya ve insan sağlığına zarar vermekte bu zarardan geri dönmek için ise bireyleri, firmaları ve ülkeleri ağır yükümlülüklerle sokmaktadır" (Karaca, 2007: 8).

"Son yıllarda özellikle Kapitalizmin yeni tezahürüne koşut olarak toplumsal dışlanmalar da artmaktadır" (2011: 97) görüşünü benimseyen Tümtaş (2011) "toplumsal dışlanma benzer sosyo-ekonomik, etnik ve kültürel grupların kendilerine yakın gördükleri insanlarla, aynı mekânsal birimlerde bir arada yaşamalarına neden olmaktadır" (Tümtaş, 98). Toplumsal dışlanma çevre sorunlarını gidermeye çalışan vatandaşlar bağlamında ele alındığında görülmektedir ki ülkemizde sayıları az da olsa bir grup insan çevresel sorunları önlemeye kendilerini adanmıştır diyebiliriz. Örneğin, Tuna'nın (2015) gerçekleştirdiği alan yazın taramasının sonuçlarına göre "Türkiye'de çevre ve toplum ilişkileri değerlendirildiğinde, çok yüksek düzeyde bir çevresel duyarlılık yoktur. Bununla birlikte, Türkiye'de bir ölçüde azımsanmayacak ölçüde bir çevresel duyarlılıktan söz etmek mümkündür" ve "Ay-

rica çok güçlü ve etkili olmasa da bir çevresel hareketin oluşmakta olduğundan söz edilebilir” (2015: 293).

Tuna'nın (2015) da belirttiği gibi “Türkiye’de çevre toplum ilişkilerine bakıldığında, toplumsal düzeyde ve yönetsel düzeyde çok yüksek bir çevresel duyarlılıktan söz etmek mümkün değildir” (2015: 292). Ülkemizde de özellikle İstanbul örneğinde görülebileceği gibi Kapitalist ekonomik sistemin yücelterek toplumun tüketimine sunduğu sanayileşmiş gıda da diyebileceğimiz fast-food ve paketlenmiş ürünlerin tüketimi elden geldiğince doğal ürünlerle beslenmeyi önemseyen bireylerin dışlanmasına ve dışlanan bireylerin yeni birliktelikler ve örgütlenmeler etrafında birleştiklerine neden olmaktadır. Yalnızca ülkemizde değil, bütün dünyada yaşanan çevresel sorunlar hem yerkürenin jeolojik ve biyolojik yapısı hem de yerkürede yaşayan canlılar için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bilimsel araştırmalar, iklimlerdeki ciddi değişiklikler ve buna bağlı olarak oluşan doğal ve toplumsal sorunları nicel verilerle ortaya koyduğu gibi, gelecekte yaşanabilecek olası sorunları da göz önüne sermektedir. Bu yörüngede bireysel ve küresel sorunların ortaya çıkmasını önleyebilecek veya en aza indirgeyebilecek çabayı göstermek, yaşanan yerküreye karşı ve gelecek nesillerin doygun bir şekilde yaşam sürebilmeleri için önemli bir sorumluluktur.

Doğayı canlı tutmak, çoğaltmak ve yaşanan alanı beslemek ekolojik bakış açısına göre birey için doğal bir sorumluluktur. Bu nedenle oluşturulan ekolojik kolektifler ve diğer sivil toplum örgütleri, çevre korumasına ilişkin yapılan eylemlerde bireysel ve toplumsal sorumluluklara vurgu yapmaktadırlar. Ekolojik kolektiflere mensup bireyler “çevreci”, “aktivist”, “doğa koruyucu”, “yeşilist” gibi farklılaşan isimler ile anılabilmektedirler. Dülger Türkoğlu, Bölen, Baran ve Marans’ın (2008) İstanbul’da yaşayanların yaşam kalitesinin ölçülmesi amacıyla yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre katılımcılar “yaşadıkları çevreleri pek çok yönden olumlu olarak değerlendirmelerine karşın İstanbul’u önemli çevresel sorunları olan bir kent olarak algılamaktadırlar” (2008: 111). İstanbul’u önemli çevresel sorunların yaşandığı bir şehir olarak gören vatandaşların bir kısmı, çok az sayıda katılımcıdan oluşsa da, çevresel sorunları gidermede ve hatta diğer vatandaş ve paydaşlarda sorunlarla ilgili farkındalık yaratma amacıyla çalışmalarda bulunmaktadır ki bu gruplardan belki de en önemlisi DÜRTÜK adlı kolektiftir.

Bu çalışmada da işte bu kolektifinin ekolojik yurттаş olma sorumluluklarından biri olan doğayı canlı tutma ilkesini nasıl gerçekleştirmekte olduğuna yer verilmiştir. Kolektifi oluşturan üyeler Yedikule, Piyale Paşa, Surdibi gibi semtlerde, İstanbul’un son bostanlarını idame ettirebilmek için çaba göstermektedirler. Bu doğrultuda kolektif üyeleri yapılması

gereken işleri ortaklık ilkesiyle yürütmektedirler. Çalışmada, kolektifin dinamiğini anlamak ve kolektifi oluşturan bireylerin yola çıkışlarındaki ilkeleri ve bu ilkeler üzerine inşa ettikleri uygulamaları ortaya koymak amacıyla etnografik bir araştırma yöntemi ekseninde görüşmelere, e-mail ve Facebook gruplarındaki mesajların çözümlemelerine ve aktivistlerin ilkelerinden yola çıkarak ortaya koydukları somut eylemlerin içerik analizine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ VE VERİLERİN TOPLANMASI

1.1. Araştırmanın Genel Çerçevesi

Sosyal bilimlerde araştırmalar pozitif bilimlerin temelini oluşturan ölçülebilir ve her ölçümde de aynı sonuçların elde edilerek genellenebilir sonuçlara ulaşıldığı bir deneyler zinciri şeklinde yapılmamaktadır. Sosyal bilimlerde nicel ve nitel olarak tanımlanan araştırma yöntemleri, genel itibariyle bir sorunu tespit etmek, bu sorunun varlığına ilişkin bulguları ortaya koymak ve sorunun etki alanlarını değerlendirmek üzere kullanılmaktadır. Burada bahsedilen örneklem topluluk olduğundan araştırmanın seyri dinamiktir. Bu nedenle genel geçer kaidelere varılmaz ancak özelden genele doğru giden tümevarım yöntemiyle çıkarımlar yapılmaktadır.

Toplumsal dönüşüm sürecinde yaşanabilen hızlı değişimler kolektiflerin kolaylıkla dağılabilesine, yola çıkışlarındaki temel amaçların ve ilkelerin zaman içinde değişmesine ve hatta ortadan kalkmasına veya kolektifin amacından sapmasına neden olabilmektedir. Bu gibi durumlarda üyeler kolektiften bağımsız olarak bireysel yollarla eylemlerini sürdürdükleri gibi yeni veya farklı bir kolektif arayışına girebilmekte ya da yeni kolektifler kurabilmektedir. Bu araştırmayı başlatan temel sorun, toplumsal değişimlere karşı direnç göstererek varlığını idame ettirmeye çalışan kolektiflerin bu doğrultuda neler yaptığını tespit etmek ile kolektiflerden bağımsız olan bireylerin kişisel eylemlerini nasıl sürdürdüklerini tespit etmektir.

Bu nedenle örneklem olarak belirlenen “Direnen Üretici-Tüketici Kolektifi” ya da kısa adıyla “DÜRTÜK” üyelerinden oluşan 12 çevreci ile “derinlemesine görüşme tekniği” temelinde görüşmeler yapılmış ve aktivistlerin iletişimlerini sağladıkları sosyal ağ grubundaki mesajları içerik analizi yoluyla kayıt altına alınarak çözümlenmiştir. Katılımcıların ifadeleri araştırmaya yön veren sorulara yanıt verecek şekilde değerlendirilmiş ve Facebook grubundaki mesajlarla birlikte değerlendirilerek ilmeden uygulama çevreci aktivizmin bir görünümü Dürtük dinamiği ekseninde ortaya konulmuştur. Araştırmanın kuramsal çerçevesinde ‘derin ekoloji’ kavramı bir çözüm önerisi yaklaşımı olarak ele alınmakta ve bu öneriye uygun olan eylemsel örneklere yer verilmektedir.

1.1.1. Araştırmanın Amacı ve Sorunu

Araştırmanın temel amacı toplumsal değişimle birlikte çevre hareketlerinin günümüzdeki bireysel ve kolektif eylem çeşitliliğini ortaya koymak, eylemlerin arka planındaki ilkeleri anlamak ve eylemlerin sürdürülebilirliğini değerlendirmektir. Bu nedenle kolektif eylemleri incelerken DÜRTÜK örneklem olarak ele alınmış, bireysel eylemlerin incelenmesinde ise alanyazın taraması sonucu elde edilen yerel, ulusal ve uluslararası eylemlerden yararlanılmıştır.

Baykal ve Baykal (2008) çevre ve insan arasındaki ilişkinin bozulduğuna işaret ederek “Mevsimler değişmekte, buzullar erimekte, ormanlar acımasızca katledilmekte, denizler kirletilmekte, soluduğumuz hava zehirle yüklenmekte, kulaklarımız, gözlerimiz ve beynimiz; gürültü, beton ve metal kirliliği ile doldurulmaktadır” (2008: 4) demektedir. Yine yazarlara göre yapılması gereken “ulusal ve uluslararası kuruluşların ve devletlerin çevre ve kalkınma ile ilgili çözümler, alternatifler ve yaptırımlar konusunda daha çok yoğun ve sıkı işbirliği yapılmasıdır” (2008: 15). Toplumsal değişmelerin ivme kazandığı günümüzde, dönüşümün beraberinde getirdiği farklılıklar günlük yaşamda birçok alan ve şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bauman’ın akışkan toplum olarak nitelendirdiği günümüzde yüzeysellik, istikrarsızlık, mücadelenin eskiye kıyasla yok olduğu bir dönem olarak adlandırılmaktadır. Nitekim kısa süren insan ilişkileri, yapılan işten ya da sahip olunan şeylerden çabuk sıkılma, eskisini atıp yenisini alma davranışı hızlı değişen toplumun hızlı değişen insan davranışları olarak tezahür etmektedir. Bu nedenle bir sorun olarak boy gösteren düzensizlik ve istikrarsızlık, topluluk bilinciyle hareket etmeye alışmış toplumlarda bir ilkeyi amaç edinerek yaşayan gruplar üzerinde olumsuzluklar doğurmaktadır. Bu sorun ekolojik kolektifler üzerinde de etkisini aynı dinamik ile göstererek, zaman içerisinde birçok kolektifin kapanmasına yol açtığı gibi aynı zamanda yeni kolektiflerin açılmasına da olanak sağlamıştır. Bu süreçte geçmişten bu yana varlığını sürdürmekte olan Tema gibi çok sayıda üyesi bulunan kolektiflerin yanı sıra Dürtük, Kuçe, gibi yeni kolektifler de boy göstermektedir. Bu kolektifler amaçları bakımından birçok farklılığa sahip olsa da genel bir kategoride birleştirildiğinde ortak yanlarının doğa merkezli olduklarını, gönüllü iş birliği ile eylemlerin yapıldığını ve kâr amacı gütmeyen kolektifler olduklarını söylemek mümkündür. Bu araştırma süresince aşağıdaki araştırma sorularının yanıtları aranmıştır:

1. Dürtük kolektifini oluşturan bireylerin doğa-merkezli yaşam biçimine önem verdiklerini gösteren eylemlerini biçimlendiren temel ilkeler nelerdir?
2. Dürtük kolektifinin eylemleri sürdürülebilir midir?

1.1.2. Araştırmanın Önemi

Ülkeler bir taraftan ekonomilerini güçlü tutmak, diğer yandan da çevre sorunların olumsuz etkilerini en aza indirmek için gayret sarf etmektedirler. Goodland'e (1995) göre "Sürdürülebilir kalkınma toplumsal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik kavramlarının üçünü de içine alınarak" (1995: 4) mümkün olabilir ki burada kalkınma sözcüğü büyüme sözcüğü ile karıştırılmamalıdır çünkü "büyüme fiziksel ve maddî artışa kalkınma ise nitel gelişmeye ya da değişime" (1995: 9) göndermede bulunur. Sonuç olarak ülkelerin çevreye duyarlı olabilecek büyüme ile çevreye duyarlı olabilecek kalkınma arasında tercih yapmaları gerekmekte ancak ne siyasî yaşamda ne de toplumsal düzlemde henüz böyle bir ayrımın bütünsel ya da kitlesel olarak yapılmış olduğunu söylemek imkansızdır. Buna karşın, küçük gruplar halinde de olsa belirli grupların çevresel sorunları gösterme ve gidermede çalışmalar yaptığını kayıt altına almak özellikle sürdürülebilir kalkınmaya geçişte önemli ve gereklidir diyebiliriz.

Bu araştırmada çevreyi koruma ilkesi taşıyan bireysel ve kolektif eylemler somut örneklerle birlikte paylaşılarak ekolojik farkındalığın artırılması beklenmektedir. Bu nedenle katılımcılardan elde edilen bilgiler ekolojik alanda yapılabilecek bireysel ve kolektif eylemler hakkında bilgi vermektedir. Bu doğrultuda yapılan alanyazın taraması yöntemi ile elde edilen yerel ve küresel eylemlerin örnekleri, ekolojik alanda süregelen sorunlara ilişkin çözüm arayışlarına katkı sağlaması açısından önemlidir. Dürtük kolektifinin doğa merkezli bir kolektif olarak örnek alınması ve diğer bireysel çevre eylemlerinin araştırmada yer verilmesi araştırmanın sorularına yanıt vermesi bakımından önemlidir.

Diğer yandan çalışmanın bir önemi olarak toplumsal dönüşüm sırasında etkin olan bireysel ve kolektif eylemlerin varlığına dikkat çekerek, ekoloji alanında yapılan eylemlerin çeşitliliğe dönüşümüne vurgu yapmak olduğu söylemek mümkündür.

1.2. Yöntem

Bu bölümde araştırma deseni, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve incelenmesi başlıkları altında çalışmanın yöntemsel özellikleri sunulmaktadır. Yine bu bölümde çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları da belirtilmektedir.

1.2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan etnografik yöntem kullanılmıştır. Etnografya, etnos (insan) ve grafi (tanımlama, tasvir etme) kelimelerinden

oluşmaktadır ve bir grubun davranışını doğrudan gözlemlemek ve bu gözleme dayanarak bu gruba ilişkin bir betimleme yapmak olarak tanımlanmaktadır (Agafonof, 2006: 9).

Arıkan (2018: 9) etnografyanın antropolojinin bir alt alanı olduğundan hareketle "insanı bireysel olarak değil içinde yaşadığı topluluğu bağlamında inceler" der ve etnografyanın özellikle birey-toplum ilişkisini yordamadaki önemine işaret eder. Etnografya doğası gereği betimleyicidir. Çalışmada etnografik yöntemin seçilme nedeni örneklemin ilişkilerini, değerlerini, görüş, ilke, eylem ve davranışlarını anlamak için onları kendi doğal ortamlarında gözlemlemeye, onlarla yapılan konuşmaları ve onların kullandıkları araç-gereçleri belgelemeye dayanmaktadır. Bu nedenle etnograf; araştırmasını yazarken, deneyimlerine sık sık yer vererek incelenen grubu geniş ve derinlemesine bir şekilde betimlemeye çalışır. Etnografik araştırmalarda betimleme, doğası gereği, genelleyici olamaz (Arıkan, 2018: 21) ancak birey ve toplum ilişkisini anlamada veri çeşitliliğini teminat altına alarak çalışma grubunun derinlemesine bir şekilde ortaya konulmasına neden olur. Bu özelliğinden dolayı etnografik çalışmalar uzun hazırlık ve uygulama süreçlerinin gerektirdiği zorlu bir fiziksel çabadan ötürü özgün ve değerlidir. Nitel araştırmalar dünyayı görünür hale getiren bir dizi betimleyici ve yorumlayıcı etkinliklerden oluşur. Bu etkinlikler dünyayı, alan notları, mülakatlar, konuşmalar, fotoğraflar, kayıtlar ve kendinize yazdığınız notlarla resmeden bir temsiller serisine dönüştürür (Creswell, 2016: 26).

Nitel araştırmaların faydaları özellikle görüşme mekânı olarak örneklemin kendi yaşam alanlarının tercih edilmesiyle sağlanan doğallık, samimiyet, gözlem yapabilme ve yüz yüze etkileşime dayanmaktadır ve araştırmacıya özgürlük alanı tanıyarak çalışmasını deneyimlerine göre yönlendirebilme imkânı sağlar. Punch (2016: 151) etnografyanın "doğal" (naturalistic) araştırma türlerinden biri olduğunun altını çizer ve doğal araştırmalarda insanların içinde yaşadığı dünya "araştırmacılar tarafından bozulmadan, olabildiğince kendi doğallığı" (akışı) içinde incelenir. Böylesi bir araştırma türünde ortamın doğasına duyarlı veri toplama teknikleri kullanılır çünkü "toplumsal olgular fiziksel olgulardan oldukça farklı bir biçimde değerlendirilir" (Arıkan, 2018: 25) çünkü "burada temel fikir insan davranışının insanların durumlara yükledikleri ve getirdikleri anlamlara dayandığı diğer deyişle davranışların mekanik bir biçimde ortaya" (Arıkan, 2018: 25) çıkmadığıdır. Böylesi bir anlayış, sürekli olarak insanların içinde buldukları durumları yeniden yorumladıkları için gerçekliği yeniden ve sürekli olarak inşa ettiklerine de işaret eder. İşte bu yüzden etnografların kültürel gruptan edindiği davranış ve sözleri içeren

bulguların neler olduğunu ortaya koymaktan çok bulguların altında yatan temel yapıları ortaya çıkarmaları yerinde olur (Arıkan, 2018: 25).

1.2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni, İstanbul'da yaşayan, çoğunluğu Direnen Üretici-Tüketici Kolektifi (DÜRTÜK) topluluğunun üyeleridir. Çalışma evrenini belirleyen en önemli unsur, çevreyi korumaya yönelik ilkelerin, eylemsel bir duruş olarak günlük yaşamda pratiğe dönüşmüş olmasıdır. Doğa etiği ilkesini benimsemiş bireylerden oluşan örneklem grubu ile elde edilmek istenen sonuç, ekolojik bakış açısının bireylerin eylemleri üzerindeki etkisini görmek, kolektif içerisindeki iş birliğinin nasıl gerçekleştiğini öğrenmek ve sürdürülebilirliği sağlamada bireylerin nasıl bir yöntem izlediğini tespit etmektir.

Geçmişte siyasal alanda tezahür eden çevresel eylemlerin günümüzdeki değişen formlarını örneklem üzerinden anlamak esas alınmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar Türkiye'de Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen hareketlerden sonra yeni bir dönemin yaşanacağı varsayımına dayandırılarak, bunun sahadaki görünümünü sağlayanların ise "Geziciler", "Marjinaler", "Çevreciler" ve daha farklı isimlerle nitelendirilen, bu çalışmada ismi geçtiği şekilde "Yeşil Aktivistler" olduğunu iddia etmiştir (Kongar ve Küçükkaya, 2013: 33). Bu nedenle kendisini 'çevreci' veya 'yeşil aktivist'¹ olarak tanımlayan bireylerle görüşme yapılmıştır. Katılımcılar amaçlı örneklem yoluyla seçilmiştir ki bunda da araştırmacıya bilgi vermede en çok istekli olan katılımcılara öncelik tanınmıştır.

1.2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veri toplamak için kullanılan araçlar doküman incelemesi, katılımlı gözlem ve görüşme tekniğidir. Görüşme iki ya da daha fazla kişi arasında geçen ve araştırma amaçlarına uygun geçerli bilgi edinmek için gerçekleşen amaçlı tartışmalardır (Creswell, 2016: 3). Doküman incelemesi araştırmada hedeflenen olgu ve olaylar hakkında yazılmış verileri okuma ve bilgi edinme sürecini kapsar. İçeriden yaklaşım (emik) veya diğer adıyla katılımlı gözlem araştırmacıya çevreyi inceleme ve görüşmecilerin ruh hallerine ilişkin tahlil yapma imkânı sağlar. Emik yaklaşımda içsel bakış açısı esas alınarak, kavram ve olgular görüşmecilerin gözünde kategorize edilmekte ve

¹ Gönüllü olarak örgütlenmiş bir grup insanın ortak çıkarları tehdit eden bir problemi çözebilmek için gösterdikleri koordineli çabalar "aktivizm" olarak tanımlanırken (Kim ve Sriramesh, 2009: 88) bu çaba içinde bulunan aktörler ise "aktivist" olarak adlandırılmaktadır. Grunig vd. 'ne göre aktivist bir kamu; eğitim, uzlaşma, ikna, baskı ya da güç taktikleri kullanarak başka kamu ya da kamuları etkilemek üzere örgütlenmiş iki ya da daha çok insanın oluşturduğu gruptur.

anlamlandırılmaktadır. Görüşmeci bireyleri manipüle etmeden ve görüşmecilerin mümkün olduğunca doğal ortamlarında oldukları gibi davranmalarına olanak sağlayan bir tutumu benimsemelidir. Bu yöntemle toplanan veriler bir yorumlama sürecini gerektirir. Bu görüşten hareketle etnograflara önerilen elden geldiğince çok tekniğin (gözlem, görüşme ve araştırmacının kendi düşüncel serüvenini dikkate alması gibi) kullanılmasının araştırmacının bütüncül bir sonuca ulaşmasında önemli olduğunun bilinmesidir (Arıkan, 2018: 24).

Verilerin toplanması aşamasında ilk olarak alanyazın taramasından sonra Türkiye'deki en aktif çevreci topluluklar belirlenmiştir. Üç büyük il arasından, en yüksek nüfus ve çeşitliliğe sahip il olması bakımından örneklemin tümünün İstanbul'da ikamet eden bireylerden oluşmasına karar verilmiştir. Araştırmacı kimliği ile çalışma tanıtılıp izin alındıktan sonra, örneklemin bir kısmına e-mail aracılığıyla görüşme formları iletilmiştir. Örneklemi oluşturan aktivistlerin üye oldukları ekolojik kolektifin haftanın bir günü, belirli bir saatte buluştukları ortak bir mekân bulunmaktadır. Bu mekân araştırmacı tarafından ziyaret edilip belirlenen toplantı saatlerinde görüşmecilerle tanışılmıştır. Araştırmacı görüşmelerini bu mekânda yüz yüze etkileşim halinde, içeriden yaklaşımla (emik) gerçekleştirmiştir. Daha sonrasında ise kartopu yöntemiyle kolektifin diğer üyeleriyle iletişim sağlanmıştır. Kartopu metodu² araştırmacının görüşme yaptığı kişilere araştırma ölçütlerine uyan başka bireyler olup olmadığını sorarak, öğrenerek ve iletişime geçerek uygulanmaktadır. Bu süreç araştırmacının, araştırma için yeterli veriye eriştiğini düşündüğünde sona erer (Sarantokos, 2005: 89). Bu örneklem yöntemi, özel bir kitlenin üyelerini bulmanın zor olması nedeniyle bu çalışma için uygun görülmüştür.

Araştırmada ayrıca kolektifin sanal ortamda iletişim kurduğu Facebook grubu da içerik incelemesine tabi tutulmuştur. İçerik incelemesi iletişimi oluşturan içeriğin nesnel ve sistematik olarak incelenmesini sağlayan bir teknik olup özellikle gazeteler, web siteleri ve evrak gibi somut kayıtların incelenmesinde kullanılmaktadır. Araştırmada toplanan bütün görsel ve sözel verilerin değerlendirilmesi görüşmelerin ve ses kayıtlarının Word programına aktarılmasını takiben, çoklu okumaya tabi tutulması ile başlamıştır. Görüşmelerin yazıya aktarımı (transkripsiyon) birebir olarak yani her bir ses ve sözün yazıya aktarılması ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen ve yazıya aktarılan ham verilerin işlenmesi, bulgular haline getirilmesi ve değerlendirilmesinde en önemli ve en fazla sayıda

² Kartopu etkisi, küçük önem arz eden bir durumun gittikçe büyüyerek daha ciddi bir boyuta ulaşması süreci için kullanılan mecazi bir terimdir. Tepeden yuvarlanmaya başlayan küçük bir kartopunun kar topladıkça kitlesel ve yüzeysel alan olarak genişlemesi ve buna bağlı olarak ivmesinin artması benzetme olarak kullanılmaktadır (Sert, 2012: 129).

tekrar eden kullanımların başlıklar haline getirilmesi ve başlıkların kategorilendirilmesi ile yapılmıştır. Ham verilerin kategorilendirilmesinde tez danışmanı, bulguların inandırıcı olmasında etkin bir görev üstlenmiştir. Facebook içeriklerinin incelenmesi ve değerlendirilmesinde de yine görüşmecilerden elde edilerek kategorilendirilmiş bulgulara koşut olarak benzer anlamlar ifade eden ve görüşmelerden elde edilen bulgulara örnek teşkil edebilecek içeriklerin alınmasıyla yapılmıştır. Veri parçalarının birbirleriyle karşılaştırılması yoluyla bulgu ve bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçların tutarlılığının sağlanması ile veri incelemesi tamamlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

DERİN EKOLOJİ VE EYLEMLER

2.1. Derin Ekoloji Yaklaşımı

Derin ekoloji yaklaşımı,³ günümüzde yaşanan çevresel krizin mesuliyetini insanın doğaya karşı yaklaşımındaki bilişsel hataya yükleyerek, bu alandaki toptan bir değişimi savunmakta; dolayısıyla, oldukça radikal sayılabilecek bir bakış açısını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, bu bakışın tümünden değişmesi gerektiğini savunarak, onun, doğanın bir parçası olduğu yönündeki bütünsel anlayışı benimseyip, çevresi ile uyum halinde yaşaması gerektiği noktasındaki bir yeniden inşa sürecini çözüm olarak ortaya koymaktadır. Belirtmek gerekir ki, derin ekolojik bakış açısı, tüm bu sürecin yapılanmasında, “derinlemesine” gerçekleştirilen analizler, zaman zaman farklı sonuçlara götürüyor olsa da- bir siyasal ya da toplumsal proje ortaya koymamaktadır. Bunun yanı sıra dikkatini bireysel bilinç değişimi üzerine odaklayan yaklaşım, bu değişimin sosyal değişimi de beraberinde getireceği gibi bir beklenti taşımaktadır. Derin ekoloji yaklaşımı, eko-merkezci (biyo-merkezci) bir yaklaşıma sahiptir. Bu ise, doğanın ve doğadaki çeşitliliğin, korunmasını insana getireceği yararlar değil, doğanın kendinden değerli olduğu temeline dayanmaktadır. İnsanın iyiliğinin yanında, insan olmayan dünyanın iyiliğinin gözetilmesi de zorunlu olmaktadır. İnsan-doğa ilişkisi, ekonomik olmaktan çok, etik ve estetik olmaya yönelmelidir (İmga: 2006: 85-88).

Kâr amacı yerine ekolojik dengenin birincil planda olması, toplumsal bir öneri olmakla birlikte yönetim politikalarının bu doğrultuda işlevselliğini sürdürmesi gerektiğini ima etmektedir. Nitekim ekonomik sistemden ve tarımsal pazardan bahsedilmesi, bireysel olmayan, politik bir durum olarak toplumun işleyişini doğrudan etkileyen bir gerçekliktir. Bu nedenle referans edilen çözüm arayışında yönetsel politikaların altı çizilmekte ve bunun önemine değinilmektedir ki bahsi geçen söylemin de yönetsel işlevin rolü sorununa ilişkin neler yapılması gerektiği ve yönetim arasında ilişki kurmaktadır. Bu düşünce sistemi doğa merkezli toplumsal hareketler olarak, yeni toplumsal hareketler içerisinde yer almaktadır. Doğanın ve insanın evreni birlikte paylaştığı, eşitlikçi bakış açısı

³ Derin ekoloji kavramını ilk olarak İsveç'li bilim adamı Arne Naess kullanmıştır. Aynı zamanda derin ekoloji- sığ ekoloji ayrımını, ilk olarak 1972 yılında Bükreş'te ki; “Üçüncü Dünya'nın Geleceği Konferansı'nda” dile getirmiştir. 1973 yılında da yayımlanan “The Shallow and the Deep, Long-Range Ecology Movements: A Summary” adlı makalesinde derin ve sığ ekolojiler arasındaki farklılıkları ortaya koyarak derin ekolojinin ilkelerini belirlemiş, 1986 tarihli “The Deep Ecological Movement: Some Philosophical Aspects” makalesiyle de bu ilkeleri daha ayrıntılı bir hale getirmiştir (Yaylı ve Çelik, 2011: 371).

sunan, insanın doğayı materyal olarak görmediği bir sistem, derin ekoloji olarak adlandırılmaktadır. Yeni paradigmanın epistemolojik, metafizik, dinsel, psikolojik, sosyopolitik ve etik düzeylerde getirdiği yeni ilkeler, insan ve insan olmayan doğa arasındaki ilişkilere yönelik temel ve köklü bir değişimi zorlamaktadır. Buna göre egemen dünya görüşünün temel saiki, insan arzularını doğaya hâkim kılmak, insan merkezci bir yaklaşımla doğanın insandan ayrıştırılması ve kontrol altına alınmasıdır. Derin ekoloji ve ekolojik bilinç, sanayi toplumunun yukarıda belirtilen dünya görüşüne temelden karşıdır. Bu noktada derin ekoloji, üretim süreçlerinden ziyade, bilinç ve dünya görüşü düzeyindeki bir değişime odaklanmakta ve bu manada hâkim Batı paradigmasına meydan okumaktadır (İmga, 2006: 88). Katılımcılardan perma kültür eğitimcisi Siyah, doğa sevgisini derin ekoloji yaklaşımıyla bütünleştirerek yaşam şekline dönüştürmüş biri olarak bunu aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

"Yeşil sevgisi bir canlılık sevgisi. Bitkilerle ilgilendiğim zaman kendimi rahatlamış ve işe yaramış hissediyorum. Soyun devamını sağlıyormuş gibi bir şey bu. Toprağı canlı tutmak sanki babalık görevi yapmak gibi hissettiriyor. Sevgi veriyorum ve sevgi alıyorum, ürün olarak. Sonra yeniden karşılığımı veriyorum. İşte bu döngü yaşamın devamını sağlıyor. Aynı hayat gibi."

Bu 1960'larda Leopold'un ortaya koyduğu "toprak etiği" düşüncesidir. Toprak etiği insanın doğaya karşı bir sorumluluğu olduğunu ve doğanın kendi başına bir değer taşıdığını ileri sürmektedir. Bu düşünceye göre bir şey doğanın bütünlüğünü, devamlılığını, güzelliğini koruyorsa doğru aksi takdirde yanlıştır (Yaylı ve Çelik, 2011: 371). Burada bahsedilen 'canlı tutma eylemi' nin tersi olan kavram çevre alanyazınında ekolojik yıkım⁴ olarak yer almaktadır. Ekolojik yıkım doğal kaynaklarını tahribatı sonucu oluşan ekosistemdeki dengesizliği ifade etmektedir. Ekolojik denge doğayı canlı tutmayı hedefleyen her sistem için önemlidir. Ekolojik dengenin yoksunluğuyla gelişen olumsuzluklar ekolojistler, bilim insanları, doğa ve çevre savunucuları, sosyologlar tarafından bilimsel çalışmalar ile ortaya konmaktadır. Konu sınırlamasına bağlı kalmak adına bu olumsuzluklardan bahsedilmemiştir. Ancak bu hususta çözüm arayışına ilişkin bireysel ve kolektif eylemlere alt başlıklar halinde yer verilmiştir.

Bu çalışmada derin ekoloji yaklaşımı bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Bunun nedeni derin ekoloji yaklaşımının yaşam şekline ilişkin bir önermesinin

⁴ Sanayi devrimiyle birlikte başlayan sürecin devamında doğal kaynakların ölçsüz kullanımı artmış ve özellikle sanayileşmenin yoğun olduğu alanlarda doğal tahribat çok belirgin hale gelmiştir. Başta iklimsel değişimler olmak üzere birçok çevre sorununun kaynağında insan faktörünün olduğu artık tartışmasız olarak kabul edilmektedir (Gül, 2013: 17-21).

bulunmasıdır. Ekolojik yurttaşlık olarak belirlenen bu yaşam şekli bir dizi ritüellerden oluşmaktadır. Ekolojik yurttaşlık terimi esas itibarıyla çevre bilincine sahip ve bu bilinç yardımıyla yaşanabilir bir çevreyi inşa etmek ve gelecek kuşaklara daha temiz bir çevre bırakmayı ilke edinen etik değerlerle donatılmış bir bilinci ifade eder. Doğa ve insanı birbirine üstünlük kurmaya çalışmayan varlıklar olarak ele alarak sürdürülebilir bir yaşamı idealize etmektedir (Karalar ve Kiracı, 2011: 66).

2.2. Derin Ekolojik Toplum Önerisi

Derin ekoloji yaklaşımı, tabana dayalı bir demokrasi ile yönetilen, âdem-i merkezileştirilmiş bir toplum önerisi tasvir eder. Bu toplum önerisinin gelişiminin, çevre sorunlarının 1970 dönemindeki artışıyla birlikte yeşil hareket⁵ olarak isimlendirilen siyasi hareketlenmelere bağlı olarak geliştiği söylenebilir.

Naess'e göre yeşil toplum, sosyal sorumluluğu destekleyen ve karşılıklı yardımlaşmaya davet eden bir toplum düzenidir. Böyle bir toplumda bireylerin gönüllü olarak "sade" bir yaşam sürdürecekleri tasvir edilmektedir. Yer değiştirme, yani göç olayına fazla rastlanmaması gerektiğini, birkaç kuşağın bir arada yaşayabilmesini ve çalışmasını önerir. Bir cemaat duygusunun hâkim olması gerektiğini, uygun bir teknolojinin benimsenmesi, sınai ve tarımsal ünitelerin ufak olması gerektiğini belirtir. Yerleşim yerleri ile çalışma birimlerinin birbirinden çok uzakta olmaması gerektiğini, ulaşımın esasen kamusal araçlarla sağlanması gerektiğini söyler. Ayrıca toplumsal hiyerarşinin kaldırılarak, erkek egemenliğine son verilmesi gerektiğini vurgular.

2.3. İnsan-Doğa İlişkisi

İnsan ve doğa ilişkisi ilkçağlardan beri süregelen bir ilişkidir. İlkçağ filozoflarında doğaya egemen olma düşüncesi olmamasına karşın 17. yüzyılda bilimsel ilerlemelerin sonucu oluşan yeni doğa kavrayışı (özellikle Bacon'ın "bilmek egemen olmaktır" ve "Descartes'ın mekânîk dünya görüşü), insanın merkeze alındığı ve ölçünün insan olduğu bir anlayışı egemen kılmıştır.

Bu yeni anlayış, insanın hem kendisini hem de çevresini algılama biçimini değiştirmiş, hâkim dünya görüşü olarak da mekanik bir doğa kavrayışına yol açmıştır.

⁵ Avrupa'da 1970'li yıllarda ortaya çıkan siyasal çevreci akımlar, Türkiye'de 1980'lerde çevreci akım 1988 yılında partileşerek Türkiye'de Yeşiller Partisi kurulmuştur (Görmez, 2007: 150). Avrupa'daki Yeşillerin aksine Türkiye'deki Yeşiller Partisi'nin kendiliğinden tabandan şekliyle Yeşiller Partisi'nin de tepeden örgütlenmiş bir parti olduğu, gönülden çevreci ve programı çok sağlam olmayan bir siyasal parti olduğu ifade edilmektedir. Nitekim Türkiye'deki Yeşiller Partisi 1993 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından bütçesi ile ilgili eksik işlemlerinden dolayı kapatılma ihtarı almış ve 1994 yılında anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır (Ertürk, 2009: 312).

İnsanı doğanın efendisi olarak gören ve doğayı bütünüyle insanın yönetimi ve denetimine bırakan ekolojik dengeden yoksun bu bakış açısı çevre sorunlarının ortaya çıkmasındaki en önemli etken olmuştur denebilir. Sanayi devrimiyle birlikte başlayan sürecin devamında doğal kaynakların ölçsüz kullanımı artmış ve özellikle sanayileşmenin yoğun olduğu alanlarda doğal tahribat çok belirgin hale gelmiştir. Başta iklimsel değişimler olmak üzere birçok çevre sorununun kaynağında insan faktörünün olduğu artık tartışmasız olarak kabul edilmektedir. Doğa merkezli anlayış yerine insan merkezli anlayış hâkim olmuş, organik dünya görüşü yerine mekânîk dünya görüşü geçmiştir. Descartes'ın insanları işleyen canlı bir makineye benzetmesi de onun mekanik dünya görüşünün bir yansıması olarak değerlendirilebilir. İnsan merkezli yaklaşımlarda esasen insanın merkezde olduğu ve insanın kendisini doğanın efendisi olarak gördüğü bir bakış açısı söz konusudur (Gül, 2013: 18).

Tuna (2015) çevre ve toplum ilişkisinin kuramsal olarak özellikle toplumun çevre sorunlarına hangi perspektiften baktığı sorunu üzerinden ele alındığında iki temel bakış açısından birinin ağırlık kazandığını ortaya koymuştur ki bunlar insan merkezli dünya görüşü ve doğa merkezli dünya görüşüdür:

İnsan merkezli dünya görüşüne göre insanoğlu doğanın mutlak hakimi olduğuna ve doğanın insan kullanımı için araçsal bir öneme sahip olduğuna inanılır. Diğer yandan doğa merkezli dünya görüşüne göre, doğa sadece insan kullanımı için araçsal bir öneme sahip değildir, doğa insan kullanımından bağımsız olarak kendi başına bir varlık alanıdır da. Genel olarak toplumsal çevresel değerler, farklı toplumlarda, insan merkezlilikten doğa merkezliliğe doğru farklılıklar gösterebilmektedir. İnsan merkezli dünya görüşü daha çok “gelişme”ye ağırlık verirken, doğa merkezli dünya görüşü daha çok doğayı korumaya ağırlık vermektedir (Tuna, 2015: 300).

İnsanı merkeze alan ve yalnızca onun ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen bir dünya tasarımı kuşkusuz insanın doğanın efendisi olmasına yol açmıştır. İnsanın iktidar mücadelesi de buna eklenince giderek her yönüyle doğayı kontrol etme gücü artmış, kontrol zamanla sömürüye dönüşmüş, sömürü de ne yazık ki günümüzde insanın varlık sebebi haline gelmiştir. Bu süreç insanın etik değerlerden uzaklaşmasına hem kendine hem de doğaya karşı acımasız ve insafsız oluşuna sebep olmuştur. Teknolojik ilerlemeyi en üst seviyede başaran insan bu başarısını insan ve doğa ilişkisini belirlemede gösterememiş, tüketime yönlendirilen ve her şeyin talan edildiği bir toplumsal yapı inşa edilmiştir. Bu yapı, insanı ve doğayı kontrol altına almayı ve özellikle de doğa sömürsünü sıradanlaştırarak yeni bir çevre algısı yaratmayı öncelikli hedef olarak belirlemiştir.

Bookchin'in de belirttiği gibi kapitalist düzen kendi süslü dünyasında insanın doğaya hükmetmesine ve onu egemenliği altına almasına olanak sağlamış ve hatta bu tahakkümü rasyonel hale getirmek için türlü araçlar geliştirmiş ve doğa sömürsünü toplumsal gerçekliğin vazgeçilmez bir parçası olarak belirlemiştir (Gül, 2013: 20). Bu noktada felsefi bakış açısı doğa ile insanı yeniden uyumlu hale getirmenin örnek bir yolu olarak değerlendirilmelidir. Bu düşünce eko-sofi yaklaşımını da içerisinde barındırır. Eko-sofi yaklaşımına göre bilgelikle oluşturulmuş bir yaşam biçimi, sadeliği ve ihtiyacı kadar olanı kullanmayı gerektirerek kendi dışındakileri düşünme yetisine sahip bir bilinci ifade eder. Sadelik anlayışı doğayı merkeze koyarak, mümkün olan en az zararı verme amacını taşır. Az kullanım ve az tüketim bu amacın yöntemleridir. Nitekim bu düşünce yapılan her hareketin ve atılan her adımın bir sonrakini etkileyeceği gerçeğini göz önünde bulundurarak oluşturulmuş bir yaşam biçimini tasvir eder. Bunun nedeni, nedensellik ilkesiyle ilişkili olarak doğanın kümülatif⁶ olduğu inancına dayanmaktadır.

2.4. Doğa İlkeleri

Doğa ilkeleri ekolojideki bütünsellik kavramı olan 'holizm' ile ifade edilmektedir. Ekolojideki bütünsellik kavramı, doğanın çeşitli öğeleri arasındaki ilişkilerini incelerken bir bütün olarak ele alınmasını öngörür. Bütünsellik fikri neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Bütünsellik, olaylara bakarken ilişkilerin tümünü hesaba katmak demektir. Bu doğrultuda doğaya ait ilkeler şu şekilde devam etmektedir:

“Doğanın bütünlüğü ilkesi, Doğanın Sınırlılığı ilkesi, Doğanın özdenetimi ilkesi, Doğanın çeşitliği ilkesi, Doğada hiçbir şey yok olmaz ilkesi, Doğaya karşı elde edilen her başarının bir bedeli vardır; Doğanın geri tepmesi ilkesi, En uygun çözümü doğa bulmuştur ilkesi, Kültürel evrim ve geleneksel ekolojiye saygı ilkesi, Doğa ile birlikte gitmek ilkesi” (Özerkmen, 2002: 181).

Bu ilkelere yola çıkarak yapılan bireysel/kolektif eylemler yerel ve küresel ağda araştırılarak paylaşılmıştır.

2.5. Bireysel Ve Kolektif Çevre Eylemleri

2.5.1. Sıfır Atık

Doğa ilkelerinin tümünü refere eden kapsayıcı bir ilke olarak bütünsellik ilkesi, anlamı gereği doğanın bir bütün olarak ele alınması gerektiğini ve doğayı oluşturan tüm

⁶ Kümülatif kelimesi Türk Dil Kurumunda ayrıntılı bir açıklama ile yer almamakla birlikte Fransızca'dan Türkçe'ye geçtiği ve felsefi bir terim olduğu bilgisi yer almaktadır. Bununla birlikte kümülatif kelimesinin "yığılımsal birikmeli" anlamını taşıdığı bilinmektedir.

canlıların yaşam haklarını savunmaktadır. Toprağın yaşam hakkı, mümkün olduğunca az tüketim ve tükettiklerini toprağa geri dönüştürerek (kompost) mümkündür. Bu geri kazanım yöntemiyle, doğanın ‘azalanı yerine koyma ilkesi’ örtüşmektedir. Bu hususta perma kültür felsefesi-uygulaması, ‘azalanı yerine koyma’ ilkesiyle süren bir yaşam biçiminin nasıl mümkün olduğunu gösteren bir dizi uygulamalar sunmaktadır. Sıfır atık eylemi, perma-kültür felsefesinin başlıca uygulamalarından biri olarak, inorganik maddelerin doğaya verdiği tahribatın ölçülerek kontrol altına alınmasına ilişkin bir eylemdir.

Sıfır atık eylemi, aynı zamanda endüstriyel malzeme kullanımının azaltılarak daha az tüketmeyi ve organik ürünlere yönelmeyi teşvik edici olduğunu savunmaktadır. Sıfır atık eylemi, haber kaynaklarında popüler olmuş bazı içeriklerle kendini göstermektedir. Bu içerikler arasında öne çıkan eylemlerden biri, dört yıl boyunca inorganik materyal kullanmadan çöplerini geri dönüşüm ile toprağa kazandıran Lauren Singer’ın gerçekleştirdiği eylemdir. Kişisel mücadele (challenge) olarak sosyal medya kanallarında yer alan bu ve benzeri eylemler hem konuya farkındalık yaratmak açısından hem de duyulmayan ve görülmeyen diğer çevre dostu eylemlerin bilinirliğine katkı sağlamaktadır. Bu sayede, Facebook’ta açılan sıfır atık/geri dönüşüm grupları varlığını halen sürdürmekte ve her geçen gün daha fazla bireye ulaşmaktadır.⁷

Doğa merkezli bir yaşam, duyarlılık halini beraberinde getiren, eylemlerin sürekliliğini sağlayan, ölçülü, tutarlı ve mümkün olduğunca "az" olanın tercih edildiği bir sistemin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bununla ilgili “Biçim işlevi takip eder” ve “Az çoktur” gibi Modernizm’in ilkesi haline gelmiş söylemlere karşılık, çok daha öncesi olan 1522- 1591 yılları arasında yaşamış olan Senno Rikyu’nun ‘Zen felsefesi’ne ait “daha az daha iyidir” sözleri kaynaklara girmiştir. Bu felsefeden etkilenen birçok sanatçı, tasarımcı ve mimar, minimalist formlar üretme yoluna gitmiştir. Bu felsefeden etkilenen yedi tasarım prensibi şu şekildedir: tasarruf, sadelik, doğallık, incelik, kusursuzluk/asimetri, rutinden uzak ve sükûnet (Altay ve Özgündoğdu, 2017: 1564).

Budizm'den doğan Zen felsefesiyle ilgili olan bu inanış, ilkeleri doğrultusunda bir yaşam biçimi sunar. Tıpkı derin ekolojinin ilkeleri ile sunduğu bir yaşam biçimi gibi, bir inanış ve ritüeller formudur. Bu tür bir yaşam biçimini sürdüren bireyler inançları doğrultusunda günlük hayatlarını idame ettirerek düşünceleri ve eylemleri ile bir bütünlük oluştururlar.

⁷ <https://www.facebook.com/groups/ZeroWasteTurkey/> (erişim tarihi: 01.10.2017).

Doğanın bütünlük ilkesinde olduğu gibi eylemler de birbirleriyle etkileşim içerisinde olarak gelişebilmektedir. Sıfır atık eyleminin beraberinde gelişen bir akım olarak "package-free" yani "ambalajsız tüketim" alışkanlığı bu duruma bir örnektir. Ambalajsız tüketim, bireylerin tüketim alışkanlıklarını kökten değiştirmeye davet eden, mümkün olduğunca ambalajsız ürün tüketmeye çalışarak atık oluşmasını bertaraf etmeyi hedeflemektedir. Avrupa'nın gelişmiş kentlerinde, Amerika'da, Avustralya ile Kanada gibi büyük kıtalarda örnekleri bulunmaktadır. Ambalajsız tüketim hizmeti sunan mekânlar, basit bir internet taraması ile kolayca bulunabilmektedir. Ambalajsız tüketime örnek isimlerden biri olan Lauren Singer ve arkadaşlarının işlettiği "Package-free" isimli mekân Amerika'da, "Original Unverpackt" ismiyle başka bir örnek mekân da Berlin'de bulunmaktadır.

Ambalajsız tüketim mekânlarının basit bir sistemi vardır. Bu sistem, plastik torba kullanılmamanın yanı sıra, market içerisindeki ürünlerin cam kavanozlarda muhafaza edilmeleri ve satılmalarıdır. Tüketiciler, kendilerine ait cam kavanozlar veya organik yapıda olan diğer materyaller aracılığıyla alış-verişlerini yapmaktadırlar. Bu şekilde ambalajlar nedeniyle oluşan gereksiz atığı ortadan kaldırarak, doğal yolla gerçekleşen bir geri dönüşüm sağlanabilmektedir. Bu eylemin oluşmasını sağlayan tespit, "Marketlerde satılan ürünlerin ambalaj atıklarının, toplam atıkların neredeyse %30'unu oluşturduğunu biliyor muydunuz?" olduğu bilinmektedir.

2.5.2. Doğal Materyallerin Kullanımı

Sıfır atık eyleminin gerekliliği olan doğal materyal kullanımı, satın alınan ürünleri taşıma ve muhafaza etmede de aynı şekilde önemlidir. Bu eylemin bütünlüğünü sağlayacak tutum, doğaya zarar vermeyen ve birçok kez kullanılabilen materyallerle alışveriş yapmak olmalıdır. Bu nedenle, bez çantalar ve file torbalar veya doğal maddelerden yapılmış poşetlerin kullanılması tavsiye edilmektedir. Seri üretimin günümüzdeki kadar etkin olmadığı dönemlerde, tüketicilerin kese kâğıdı ve file torbalarla alış-veriş yaptıkları bilinmektedir.

Günümüzde, doğal materyallerin kullanımına ilişkin, bilinenlerin yanı sıra alternatif çözümler geliştirilmektedir. Bu alternatifler arasında suda çözünebilir poşetler, atık yerine kullanılan doğal maddelerden yapılan çeşitli ürünler ve kişisel bakım malzemeleri gösterilebilir. Bunun yanı sıra Avrupa, Amerika ve diğer kıtalarda uygulanan farklı yerel politikalar toplumsal alışkanlıkları değiştirmektedir. Türkiye'de de 1 Ocak 2019 tarihiyle yürürlüğe giren ücretli poşet uygulaması gereksiz atık oluşturmayı engelleyici ve kullan-at zihniyetini değiştirici bir uygulamadır.

2.5.3. Free-cycle/ Takas

Takas (free-cycle) eylemine göre, herhangi bir materyal onarılarak, kullanıcı değiştirerek, form değiştirerek ve amaç değiştirerek yeniden bir kullanım değeri kazanabilmektedir. Tasarruf etme ve atık önleme hedefi taşıyan bu eylem, doğa ilkelerinden biri olan “yeniden kullanım” ilkesini ön plana çıkarmaktadır. Birey, bir materyale ihtiyaç duyduğunda ilk olarak genellikle satın alma davranışında bulunur. Bu durum ise, ekonomik zorluklara, eşya fazlalığına ve fazladan üretime neden olmaktadır. Bu problemleri ortadan kaldırmak adına ikinci el materyallerin paylaşımına dayanan takas sistemi, seri üretimin yaygın olmadığı dönemlerde geçerli olan bir eylemdi. Günümüzde bu eylemi yeniden yaygınlaştırmayı hedefleyen sanal platformlar bulunmaktadır. Bu sanal platformlardan biri olan "freecycle", takas kültürünü benimseyen kullanıcılar tarafından üyelik sistemiyle sürmektedir.

“Free-cycle” terimi Türkçede “ücretsiz dönüşüm” olarak ifade edilmektedir. Bu platformda kullanıcıların hangi materyale ihtiyaç duyduklarını platform üzerinden belirtmesiyle, materyali elinde bulunduran bir diğer kullanıcının ücretsiz, çok düşük ücretli veya takas yoluyla bu ihtiyacı karşılaması söz konusudur. Kullanıcılar tasarruf elde etme potasında bir araya gelerek aynı zamanda az tüketim, yeniden kullanım gibi ilkeleri yaygınlaştırma amacı taşımaktadır. Free-cycle platformuna üye olan kullanıcılar arasında yaşam biçimini atık olarak değerlendiren materyalleri onararak sürdüren daimî kullanıcıların yanı sıra, yalnızca ihtiyacını giderene dek platformda etkin olan periyodik kullanıcılar da bulunmaktadır. Bu platforma benzer diğer örnekler ise, Facebook takas grupları ile görülebilmektedir. Aynı şekilde akıllı telefonlara ait uygulamalarda, takas ve ikinci el materyal alış-verişi yapılmaktadır.

2.5.4. Yeniden Kullanım/ Re-use

Yeniden kullanım (re-use) eylemi, ihtiyaç fazlası üretimi engelleyerek, doğadan yararlanmaya sınır koymak üzere gelişmiş bir eylemdir. Elde bulunan materyallerin değerlendirilmesine ilişkin aynı ya da farklı bir alandaki kullanım değerini ortaya çıkartmayı hedefler. Yeniden kullanım sistemi, içerisinde geri dönüşümü barındırır. Halihazırda kullanılmış olan, işe yaramayacağı düşünülen materyallerin moda, sanat ve mimaride yeniden kullanılarak sürdürülebilirliği sağladığı bilinmektedir.

Yeniden kullanım, yalnızca estetik alanda değil, doğanın sınırlı kullanımına ilişkin alternatif çözüm arayışları içerisinde de yer almaktadır. Buna örnek olarak, Filipinler'de ki deri şirketlerine danışmanlık yapmak üzere gezi düzenleyen Hijosa isimli deri uzmanın,

deri kullanımına alternatif olarak bölgede bulunan kullanılmayan ananas yapraklarını, su geçirmez özellikte çanta ve ayakkabı gibi birçok materyali yapmak üzere kullandığı haber kaynaklarında yer almıştır.⁸

Bunun yanı sıra atık pet şişelerden, plastik bardak, kumaş ve diğer gereçlerden doğan "el yapımı" (hand-craft) akımı buna bir örnek olabilmektedir. Gazete ve dergi sayfalarının basit çantaların yapımında, sökülmüş ipliklerin kilim ve benzeri ürünlerin yapımında malzeme olarak kullanıldığı modern tasarım örnekleri özellikle tatil yörelerinde yaşayan halk için geçim kaynağı olmaktadır.

Aynı zamanda kolektifler de ellerinde bulunan materyalleri değerlendirmek ve maddi kazanç elde etmek için yeniden kullanımda bulunmaktadır. Bu çalışmada Dürtük kolektifinin yeniden kullanım eylemiyle ürettiği materyaller eklerde yer almaktadır.

2.5.5. Yerel Yönetimlerin Uygulamaları

Yerel yönetimlerin uygulamaları, bir bölgede toplumsal alışkanlıkların değişmesi ve yerleşmesi adına çoğunluğu doğrudan etkileyen en önemli uygulamalardandır. Son yıllarda atık yönetiminin denetlenmesi üzerine ulusal ve uluslar arası birçok eylem gerçekleştirilmektedir. Sivil toplum örgütleri atık yönetiminde ayrıştırma ve geri kazandırmanın önemine dikkat çeken kampanyalar düzenlemekte, Millî Eğitim Bakanlığı çeşitli programlar ve konferanslarla okullarda bilgilendirme yapmaktadır.

Her kasabanın, kentin, bölgenin ve ülkenin, kendi sınırları içerisinde farklılaşan ihtiyaçları, sorunları ve çözüm önerileri bulunmaktadır. Bu çözüm önerilerinin tümüne yer vermek mümkün olmasa da farklılığı ile öne çıkan örnek olabilecek yeni eylemlere yer vermek, eylemlerin tanınırlığını artırabilmektedir. Bu doğrultuda yapılan alanyazın taraması sonucu Türkiye'deki ekolojik eylemler arasından atık yönetimini alışkanlık haline getirmeyi hedefleyen iki örneğe yer verilmektedir ki bunlardan ilki; Antalya Muratpaşa Belediyesinin sürdürdüğü "Komşu Kart Projesi" olup bu uygulamaya göre mahalle sakinleri geri dönüşümü kendi evsel atıklarını ayrıştırıp haftanın belirli gün ve saatinde atıkları toplamak üzere gelen belediye aracına teslim etmektedirler. Bu yöntemle ayrıştırılan evsel atıkların miktar ve yoğunluğuna göre belediye tarafından tahsis edilen kişisel kartlara bir miktar kredi yüklenerek, vatandaşların seçili marketlerde kredilerini harcaması mümkün olmaktadır. Bu eylemin olumlu ve olumsuz yanlarına dair farklı görüşler bulunsa da geri dönüşümün alışkanlık olarak topluma kazandırılması için olumlu

⁸ <https://www.yesilist.com/bu-harika-surdurulebilir-deri-ananas-yapraklarindan-uretiliyor> (erişim tarihi: 12.10.2018).

bir eylem olarak bu çalışma içerisinde yer almıştır. Buna ek olarak Beykoz Belediyesi'nin Atık Toplama Birimleri, Beykoz semtinin belirli yerlerinde bulunan dev toplama kutularında plastik, cam, metal, kâğıt şeklinde ayrılarak atık yönetimi yapan bireyler için çözüm olmaktadır.⁹

2.5.6. Çevre Dostu Sembolü/ Eco-Branding

Çevre dostu ürün sembolü, doğaya zarar vermeme ilkesiyle geliştirilmiş üretim ve tüketim sisteminin bir parçasıdır. Yeşil pazarlama adı altında, 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında yaygınlaşsa da ilk olarak 1975 yılında, Amerikan Pazarlama Derneği tarafından "Ekolojik pazarlama" kavramı olarak ortaya çıkmıştır. Yeşil pazarlama, ekolojik pazarlama, sürdürülebilir pazarlama, çevreye duyarlı pazarlama, sosyal pazarlama gibi farklı isimlerle de kullanıldığı gibi, yeşil pazarlama kavramı ile ilgili alanyazında birçok tanım bulunmaktadır (Çakır, 2017: 337).

Mümkün mertebe doğal malzemelerin kullanıldığı bu sistemde yalnızca üretim sürecinde değil, tüketim ve dağıtım sürecinde de biyo-merkezi hareket edilir. Örneğin kâğıt ambalajların geri dönüşümüyle elde edilen ikinci kalite kağıtlar, farklı ambalajlar için yeniden üretime götürülmektedir. Bir kâğıdın geri dönüşüm yöntemiyle yeniden işlendiğini ve kullanılmakta olduğunu belirtmek için "çevre dostu" veya "doğa dostu" (eco-friendly) sembolü kullanılmaktadır. Genellikle sade görünümlü, logosuz veya az mürekkep kullanılmış logolara sahip çevre dostu ürünler saman görünümüyle de tanınabilmektedir.

Yapılan araştırmalar sonucunda bir ürünün çevreye vermiş olduğu zararın %70'inin, ürünün tasarımı ve üretimi aşamalarında meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Yeşil ürün, çevre dostu ürün olarak ifade edildiği gibi çoğunlukla, atıkların geri dönüştürülmesi ya da yok edilmesi, enerji kaynaklarının kısıtlı kullanımı ile doğal çevrenin korunmasına ya da daha da büyütülmesine yardımcı olan ürün olarak tanımlanmaktadır (Çakır, 2017: 337).

Mevcut tüketim sistemi içerisinde arz-talep dengesi ve üretim maliyetlerine bağlı olarak çevre dostu ürünlerin fiyatı çevre dostu olmayan ürünlere kıyasla daha pahalıdır.

2.5.7. Dönüşüme Katkı Sağlayan Ağlar: Change.org

Günümüzde sosyal medya, toplumsal yaşama ilişkin birçok işlevi sağladığı gibi, haber kaynağı olma işlevi de göstererek, bazı sosyal problemlerin görünürlüğü sağlayabilmektedir. Bu işlevi sağlama amacıyla oluşturulmuş bir platform olan "Change.org", radyo, gazete ve televizyon gibi haber kaynaklarında değinilmeyen

⁹ <http://www.beykoz.bel.tr/hizmet-rehberi/doga-icin-atik-getirme-merkezleri> (erişim tarihi: 28.04.2018).

sorunlara ilişkin dijital yayın yapan bir dergi özelliği göstermektedir. Change.org’da sokak hayvanları ile ilgili sorunlardan azınlık gruplarının haklarına, üniversitelerde yaşanan sorunlardan yapılan zamlara kadar birçok konuda değişim isteği taşıyan imza kampanyaları açılmaktadır.

Değişim için toplanan imzalar günümüzde internet aracılığıyla kitleleşebilmektedir. Çünkü “Change.org” platformunda olduğu gibi katılımcılar, ad-soyad ve e-posta adreslerini kullanarak taleplerini bildirebilmektedirler. Platformun yönetici kadrosu ise istenilmeyen durum karşısında itirazlarını, gerekçelerini, önermelerini elde ettikleri imza sayısı ile birlikte ilgili makamlara iletmektedirler.

Bu eylem ile şimdiye dek başarılı olan birçok kampanya bulunmaktadır. Change.org adresinde platformun oluşturduğu kampanyaları incelemek mümkündür. Şimdiye dek en fazla imzanın toplandığı kampanya, görme ve işitme engelli bireylerin kullanımına uygun beyaz eşya üretilmesi konusunda olmuştur. 70.000 kişinin imzaladığı kampanya bir firmanın olumlu yanıt vermesiyle başarıya ulaşmıştır.

2.5.8. Kenti Dönüştüren Eylem ve Aktörler

Kentler tarihsel süreç içerisinde toplumsal etkileşimle dönüşen dinamik oluşumlardır. İçinde bulunulan dönemin getirdiği yenilik ve ihtiyaçlar dâhilinde değişen kentler, içerisinde yaşayan bireylerin, yerel yönetimlerin, sanatçı ve mimarların etkileriyle farklı formlara bürünmektedirler. Kentte gerçekleşen eylemlerin kentin geleceğini, karakteristik yapısını ve kimliğini belirleyici işleve sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gerçekleşen eylemlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kentte yaşayan bir bireyin ilk etapta etkileşimde bulunduğu öge kent olmaktadır ve böylelikle kent dikkat çekici, fark edilebilir yanını öne çıkarmaktadır. Birey yaşadığı kentte neler olup bittiğine dair araştırmalar yapabilmektedir. Kentte yapılan bir değişim kısa zamanda çoğunluk tarafından bilinir hale gelmekte ve odak nokta olma potansiyeli taşımaktadır. Buradan yola çıkarak, Antalya ilinde odak nokta haline gelmiş bir çevre eylemi olan “Güneş Ev Projesi”ni örnek vermek doğru olacaktır. Güneş enerjisinin kullanımı, depolanması ve bu yöntemle çalışan mekânizmaların tanıtıldığı “Güneş Ev Projesi”, uzun bir süre kentte ilgi çekici bir eylem olarak anılmış, halka açık ziyaretlerle birlikte ilgili kişiler tarafından konu hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır.

Kentsel değişimler yerel olarak planlansa da zaman içerisinde küresel alana yayılabilmektedir. Bu duruma örnek olabilecek “Citta slow” eylemi, İtalya menşeli olarak 1999 yılında ortaya çıkmıştır. Hızla gelişen tüketim kültürüne karşı bir eylem olan “Citta

slow” eylemine göre, hareketliliğin getirdiği değişimler çok hızlı yaşanarak kentin veya odak merkezi olan bölgelerin geleneksel dokusuna zarar vermekte ve bölgeleri olumsuz şekilde dönüştürmektedir. Turizmin getirdiği popülarite zaman zaman bazı geleneksel, tarihi veya doğal yerleri orijinal halinden epey uzağa taşıyarak o yerin karakteristiğini kaybetmesine neden olabilmektedir. Özellikle turizm için yaşanan çevre tahribatları doğal ve tarihi yerlerin dokusunu bozabilmekte, yerel halkın yaşam tarzını değiştirebilmekte ve köy-kasaba-kent kavramları arasında anlam karmaşasının oluşmasına neden olabilmektedir. “Citta slow” eylemi, kentin hızlı yaşam değerlerinin köy-kasaba gibi az nüfuslu bölgelere yerleşmesini önlemek, bu konuya dikkat çekmek ve köy-kasaba gibi yerlerin yaşam ritüellerine saygı duyulmasına ilişkin bir farkındalık ve sosyal bir eylemdir. Yavaş şehir anlamı taşıyan bu eyleme göre bahsi geçen yavaşlık "sadelik ve sakinlik" kavramlarının karşılığıdır. Bu fikri onaylayan bir takım yerel yönetimler sayesinde genişleyerek ulus-ötesi olmayı başaran bu eyleme göre, bir yörenin “yavaş şehir” olarak adlandırılması ve sertifikalandırılabilmesi için bazı kriterler gereklidir. Bu kriterler içerisinde yörede yaşayanların, geçimlerini yöreden elde ettikleri kaynaklarla sürdürüyor olmaları gerekmektedir. O nedenle yöreye ait kaynakların ve değerlerin koruma altına alındığı bir eylem olarak “Citta slow” kendine has bir sembole sahiptir. Bu sembol bir salyangoz figürü olmakla birlikte, yavaşlığı temsil etmektedir. Türkiye’de 15, Dünya’da 28 yöre “Citta slow” sertifikasına sahip olmakla birlikte “yavaş şehir” unvanı bulundurmaktadır.¹⁰

Cittaslow hareketini doğuran en önemli etmenlerden biri Yavaş Beslenme akımıdır ki bu akıma göre “Yavaş Beslenme, yerel lezzetlere sahip çıkmayı, doğaya saygı göstermeyi, rahat ve sağlıklı beslenmeyi, ne yediğini bilmeyi, hattâ kendi yiyeceğini yetiştirebilmeyi, yemekten tad almayı, yemekle sosyalleşmeyi ilke edinmiş bir akım olarak ortaya çıktı” denilmektedir (Sırım, 2012: 121). Cittaslow hareketinin uygulandığı şehirlerden birinde “yetkililerinin desteğiyle pek çok yerde açılan yerel peynir imalathaneleri hayvancılığın gelişmesine büyük imkân sağlamıştı” diyen Sırım (2012: 121) bu hareketin ülkemizde de bazı şehirlerde uygulandığını belirtmekte ve gelecekte bu harekete katılan şehirlerimizin ülke ekonomisine katkıda bulunacağını belirtmektedir. Bütün bu olumlu betimleme ve dileklere karşın unutulmamalıdır ki bu hareket yine kâr amacı güden alternatif bir gelir elde etme hareketi olup gerçek anlamda çevreci bir hareket olarak sunulmamalıdır.

¹⁰ <http://cittaslowturkiye.org/> (erişim tarihi: 07.07.2017).

Sertifikasyonun bulunması, bu ve bunun gibi yerel/ulus-ötesi eylemlerin denetlenmesi, geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması açısından önemlidir. “Work Away”, “WWOOF”, “ECEAT” gibi gönüllülük esasına dayalı uluslararası çiftlikler, “Citta Slow” eylemiyle içerik olarak benzerlik göstermese de ekolojik bir hedef taşıması ve yerelden ulus-ötesine ulaşmış olmasıyla ortaklıklar. Bu eylemlerin nihai hedefi, toprağın sürekli bir şekilde işlenmesini sağlayarak tarımın sürdürülebilirliğine katkı sağlamak, yaş, deneyim ve uzmanlık gerektirmeksizin bireylerin çiftliklerdeki üretim süreçlerine katılarak doğa merkezli bir yaşam sürmelerini sağlamaktır. Bu nedenle belirli hasat zamanlarında gönüllülere çiftlikte konaklama ve gönüllü olarak çalışma imkânı sunan bu tür eylemler, Türkiye’de Buğday Derneği’ne bağlı olan “TaTuTa” oluşumu içerisinde yer almaktadır. Türkiye genelinde tarım yapılan çiftliklerin isimleri ve adres bilgilerinin yer aldığı hem gönüllü olma yoluyla hem de “ekolojik tatil” yoluyla toprakla haşır neşir olmak isteyen bireylerin kullandığı bir oluşumdur. Buna göre sistem içerisinde yer alan çiftlikler Buğday Derneği bünyesinde sertifikasyon sürecinden geçerek uygunlukları onaylandığı takdirde resmi olarak derneğin internet sitesinde yer alarak tıpkı “Citta slow” eyleminde olduğu gibi “Buğday Yaşam Derneği” ve “Ta-Tu-Ta” yazılı sembollere sahip olmaktadır.

Yerli ve yabancı katılımcıların beğendikleri çiftlikte belli bir süre konaklamasına ve çiftlikte yapılacak işlerde gönüllü ya da katılımcı olarak yer almasını sağlayan oluşuma göre üyelik ücreti dışında bir ücret talep edilmemektedir. Ancak gönüllü işlerde çalışmak yerine yalnızca doğada bir süre vakit geçirmek amacıyla gelen katılımcılar “tatilciler” olarak adlandırılmakta ve konaklama ücreti ödemektedirler.¹¹ Bu oluşum kırsal alanda yaşamı tecrübe etmeyen bireylerin tecrübe etmesini, doğal üretimlerin nasıl yapıldığını ve çiftliğe dair işlerin nasıl yürütüldüğünü öğrenmek isteyen bireylerin ise konu hakkındaki meraklarını giderebilmeleri açısından olumludur. Bu tür eylemler farkındalık artırıcı özellik taşıyarak bireyler üzerinde dönüştürücü güce sahiptir.

Bu eylemlerde yer alan sembol ve sertifikasyon ile benzerlik gösteren başka bir eylem de ‘doğa dostu’ ibaresinin yer aldığı binalar, mekânlar ve kentler üzerinde uygulanmaktadır. Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya, Hollanda, Estonya, İngiltere, Kanada, Yeni Zelanda gibi ülkelerin yanı sıra Asya ve Latin Amerika kıtalarında bulunan kentler de doğa dostu ibaresinin örneklerini barındırmaktadır. İngilizce adıyla eco-place yani eko-mekân olarak isimlendirilen mekânlar çevre etiğine uygun olarak tasarlanmıştır. Eko binalar maksimum enerji tasarrufu hedeflenerek inşa edilmiş, doğaya zarar vermeyen binalardır. Doğa dostu kent ise, yüz ölçümünde ne kadar yeşil alana sahip olduğu ile değil,

¹¹ <http://www.tatuta.org/> (erişim tarihi: 05.05.2017).

devlet kaynaklarının ne kadarının ekolojik faaliyetlere yatırım yapmak üzere ayrıldığı ile belirlenmektedir. Avrupa Komisyonu'nun 2010 yılından itibaren düzenlediği "Avrupa Yeşil Başkenti" yarışması kentleri ekolojik faaliyetlerde bulunmaya teşvik edici eylemlerden biridir. Bu yarışma sonucu yıllara göre sırayla Stockholm (İsveç), Hamburg (Almanya), Vitoria-Gasteiz (İspanya), Nantes (Fransa), Kopenhag (Danimarka), Bristol (İngiltere), Ljubljana (Slovenya), Essen (Almanya) gibi kentler Avrupa Yeşil Başkenti olarak 350 bin Avro para ödülünün sahibi olmuşlardır. Türkiye'den 13 kent yarışma için adaylığını ortaya koymuş ancak yalnızca Bursa kenti kısa listeye girmiştir.¹² Enerji tasarrufu ve doğal kaynakların minimum derecede zarar görmesi ilkesiyle üretilen akıllı araç-gereçlerin kullanımını yaygınlaştırarak ekolojik toplum modeline doğru dönüşümün sağlanması istenmektedir. Ekolojik ürün yelpazesine ve bu alandaki haberlere yer veren bazı internet siteleri bulunmaktadır. Bu internet siteleri arasında öne çıkan adreslere, worldgbc.org, eco-build.com, greenbuildingsolutions.org, semtrio.com, yesilodak.com, yesilbinadergisi.com, cedbik.org, yesilbinasertifikasi.com olarak örnek verilebilir.

2.5.9. Mekânsal İşlevsellik

Mekânsal işlevsellik minimalist yaşam tarzıyla bütünleşen bir kavram olarak mekânı mümkün olduğunca verimli kullanma ilkesine dayanmaktadır. Daha az eşyaya sahip olarak tüketmeye karşı bir duruştur. Bireyin ihtiyacı kadar olan alana sahip olması ve yalnızca ihtiyacı olan malzemelerle yaşamını sürdürmesi felsefesine dayanmaktadır. Bu bağlamda tüketim kültürüne karşı olarak doğal alanların daha fazla yer kaplaması gerektiğini savunmaktadır. İnsana ait unsurların doğada daha az yer kaplayarak yeşil alanların korunması ve çoğaltılması ilkesini benimser. Bu doğrultuda doğaya uyumlu yaşam alanları ve alternatif çözümler üretmeye odaklanır.

Son yıllarda sosyal medya aracılığıyla örneklerinin görüldüğü "Tiny house" (dar ev), karavan olarak bilinen araçların genişletilmiş mekân haline dönüşmesi şeklinde de tanımlanabilir. Taşınabilir ev olan "Tiny house"lar, modern yaşam biçimine alışkın bireylerin doğa şartlarında da aynı yaşam biçimini sürdürmelerini sağlayan konfor ve güvenliği vadetmektedir. Ancak asıl amaç, toprağa zarar veren çimento ve beton gibi endüstriyel maddelerin kullanımı yerine, alternatif yöntemler geliştirerek mekân zemininin toprak ile temas etmediği veya yapının yüzeyde kalarak toprağın hava almasını sağlayan bir sistemle yapılmış olmasıdır.

¹² <http://www.ekoyapidergisi.org/4299-avrupanin-yesil-baskentleri.html> (erişim tarihi: 31.01.2019).

Bu sistem çoğunlukla nüfus politikası uygulayan, az nüfusa sahip gelişmiş ülkelere uygun bir sistem olarak ortaya çıksa da fikir olarak ekolojik düzene bir öneri olarak görülmektedir. Genellikle Avustralya, Yeni Zelanda gibi iklim şartlarının ılımanlığından dolayı daha yaygın kullanım alanına sahip olan ekolojik evler giderek daha fazla tanınmaktadır. Hareketliliğin (mobility) arttığı günümüzde özellikle genç kuşak tarafından, işlevselliği nedeniyle tercih edilen taşınabilir evler¹³ giderek artan dünya nüfusuyla birlikte azalacağı tahmin edilen kişisel alan göz önünde bulundurulduğunda iyi bir alternatif çözüm olarak görülebilir.

2.5.10. Paylaşım Ekonomisi

Paylaşım ekonomisi ortaklık ilkesine dayalı bir eylem olarak birçok alanda görülmektedir. Eşya takaslarından ücretsiz kurs açılmasına, yolculuk paylaşımından çeşitli gönüllülük programlarına kadar farklı amaçlarla ortaklık içerisinde bulunan bireyler dayanışma içerisinde ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bu alanlar içerisinde ekolojik bağlamda çevreye katkısı en fazla olan alan yolculuk paylaşımı olmaktadır. Uzak mesafe yolculuğu yapacak olan bireyler "bla bla car.com", "sharemyfare.com", "uber.com", "ortakaraba.com", "ucuzagidelim.com", "yolyola.com", "tekarabagidelim.com" gibi çeşitli platformlar üzerinden birbirleriyle iletişime geçerek hem yol masraflarını azaltmakta hem de yakıt nedeniyle oluşan çevre tahribatını minimuma indirmektedirler.

Bunun gibi toplu taşımayı teşvik edici, araç kullanımını azaltmayı hedefleyen yerel yönetimlere ait eylemler de bulunmaktadır. Avrupa kentleri başta olmak üzere Dünya'nın birçok kentinde, haftanın bazı günleri "araçsız" ilan edilerek, bireylerin kentte yaya veya bisiklet ile dolaşımını teşvik edilmektedir. Diğer yandan taşıt trafiğine kapalı caddelerin oluşturulması ve yaygınlaştırılması da motorlu araç kullanımını caydırıcı eylemler olarak görünmektedir. Bu sayede yayalar için oluşturulmuş kentsel ulaşım ağı kullanılarak ekolojik ve ekonomik bir sistem oluşturulmaya çalışılmaktadır. 22 Eylül gününün Dünya'da "araçsız gün" ilan edilmesi ile, Türkiye'de İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde eyleme katılım gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra fosil yakıt kullanımına yasak getiren Çin, ABD, Japonya, Kanada, Norveç, İngiltere, Fransa, Hindistan gibi ülkelerin öncülüğünde, ilerleyen yıllarda tamamen elektrikli araçlara (hibrit) geçiş yapılacağı Uluslararası Enerji Ajansı tarafından raporlar ile bildirilmektedir.

¹³ <https://thetinylife.com/what-is-the-tiny-house-movement/> (erişim tarihi: 12.10.2018).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. DÜRTÜK Üyelerine Ait Bilgiler

Araştırma için yapılan alanyazın taramasından sonra örneklem olarak belirlenen DÜRTÜK'e e-posta aracılığıyla erişilerek araştırma için izin istenmiştir. Kurucu üyeler tarafından onaylanan talep neticesinde İstanbul'da yaşayan 12 DÜRTÜK üyesi çevreci aktivist ile görüşme yapılmıştır. Görüşme soruları bir katılımcının yabancı uyruklu olmasından dolayı İngilizce olarak da gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcıların gerçek isimleri farklı renk isimleriyle değiştirilmiştir. Katılımcılara ait önemli bilgiler aşağıda yer alan tabloda bulunmaktadır.

Tablo 3.1 Kadın Katılımcılara Ait Bilgiler

KATILIMCI	MOR	BEYAZ	KIRMIZI	EFLATUN	TURUNCU	PEMBE	MAVİ
GÖRÜŞME SAYISI	2	1	2	1	1	1	2
TOPLAM GÖRÜŞME (DK)	30	18	25	20	27	15	62
CİNSİYETİ	Kadın	Kadın	Kadın	Kadın	Kadın	Kadın	Kadın
YAŞI	21	30	33	38	42	47	52
MESLEĞİ	Öğrenci	Grafiker	Tüccar	Doktor	İşsiz	Emekli Gazeteci	Homeopat
MEDENİ HALİ	Bekar	Bekar	Evli	Bekar	Evli	Evli	Evli
SİYASİ GÖRÜŞÜ	Yeşilist ve Sosyalist	Sosyalist	Sosyalist	Çevreci Aktivist	Çevreci Aktivist	Çevreci	Yeşilist

Tablo 3.2 Erkek Katılımcılara Ait Bilgiler

KATILIMCI	GRİ	YEŞİL	GÜMÜŞ	SİYAH (YK)	SARI
GÖRÜŞME SAYISI	1	1	1	1	1
TOPLAM GÖRÜŞME SÜRESİ (DK)	20	15	13	30	17
CİNSİYETİ	Erkek	Erkek	Erkek	Erkek	Erkek
YAŞI	23	30	33	35	36
MESLEĞİ	Öğrenci	Müzişyen	Avukat	Permakültür Eğitimcisi	Akademisyen
MEDENİ HALİ	Bekar	Bekar	Bekar	Evli	Bekar
SİYASİ GÖRÜŞÜ	Çevreci Yeşilist	Sosyalist	Yeşilist Aktivist	Çevreci	Sosyalist

Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında, kadın ve erkek oranının eşit sayıda tutulmasına önem verildiği görülmektedir. Tablo 3.1 ve Tablo 3.2’ de yer aldığı gibi 12 katılımcının 7’si kadın, 5’i erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması kadınlarda 37,5 ve erkeklerde 31,4 olarak belirlenmiştir. Tüm katılımcıların genel yaş ortalaması ise 35 olarak hesaplanmıştır.

3.1.1. Atık Yönetimine Göre Doğa Merkezli Yaşam

Doğa merkezli yaşamda bireyler gündelik alışkanlıklarının çoğunu doğacı bir tutum sergileyerek yeniden inşa etmektedirler. Bu nedenle davranışların ilkelerle tutarlı olması beklenmektedir. Derin ekoloji ilkelerine göre bu tutarlılık, bireyin tüketim alışkanlıkları, beslenme biçimi, ulaşım yöntemi gibi günlük yaşama dair gerekliliklerini nasıl karşıladığı ile doğrudan ilişkilidir. Günlük alışverişini yapan bireyin hangi tür materyali tercih ettiği ve materyallerin doğaya geri kazanımını göz önünde bulundurup bulundurmadığı, atık yönetiminin konusudur. Ekolojik yurttaş tanımı davranışlar ve ilkelerin tutarlı olduğu durumda somut olarak görülebilmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların günlük hayattaki eylemlerinden biri olan çöp atma davranışının doğa merkezli bir tutum sergileyip sergilemediği incelenmiştir.

Tablo 3.3 Katılımcıların Atık Yönetimi

Atık Yöntemi	Kompost	Geri Dönüşüm	Hiçbiri
	Siyah	Gri	Mor
	Kırmızı	Yeşil	Yeşil
		Sarı	Eflatun
		Gümüş	Mavi
			Beyaz
			Turuncu
Toplam	2	4	6
Genel Toplam			12

Elde edilen bulgulara göre 12 katılımcıdan 6’sı, atık yönetimi uygulayarak bunu geri dönüşüm yöntemiyle sağlamaktadır. Katılımcıların geri kalan 6’sı ise atık yönetimi uygulamamaktadır. Böylelikle bu konu başlığında sorgulanan, katılımcıların günlük yaşam alışkanlıklarından olan çöp atma davranışında atık yönetimi uygulayıp uygulamadıkları sorunsalı elde edilen bulgulara dayanarak örneklemin %50’sinin atık yönetimi uygulayarak doğa merkezli bir tutum sergiledikleri söylenebilmektedir. Araştırmanın tasarlama sürecinde bu oranın daha yüksek çıkması beklentiler arasında olmasına rağmen görüşmeler

sonrası çevreci aktivistlerin atık yönetimi konusunda beklenilenin altında katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.

3.1.2. DÜRTÜK Üyelerinin İlkeleri

Katılımcılardan kendileri için önemli üç ilke belirlemeleri istenmiştir. Bu istem katılımcıların belirledikleri ilkeler ile doğa ilkeleri arasında bir bağlantı olup olmadığını anlamak içindir. Elde edilen veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.4 Katılımcılara Ait İlkeler

Görüşme	Görüşülen	1. İlke	2. İlke	3. İlke
1	Yeşil	Özgürlük	Uyum	Saygı
2	Mor	Doğaya saygı	Eşitlik	Uyum
3	Kırmızı	İhtiyaç kadarını tüketme	Evrene saygı	Eşitlik
4	Sarı	Uyum	Hoşgörü	Bilinçli olma
5	Pembe	Saygı	Hakları korumak	Öz bilinç
6	Mavi	Dayanışma	Uzun süreli ilişkiler kurma	Anlayışlı olma
7	Turuncu	Dürüstlük	Yardımselik	Uzlaşma
8	Gri	Dayanışma	Yakınlık	Saygılı davranma
9	Beyaz	Ahlaklı olma	Her şeye karşı saygı	Empati
10	Siyah	Ekonomik olma	Uyum	Barışçıl yaklaşım
11	Eflatun	Yakınlık	Uyum	Etik
12	Gümüş	Saygı	Eşitlik	Farkındalık

Tablo 3.4'te görüldüğü gibi birinci ilkede en çok tekrarlanan ilkenin saygı, ikinci ilkenin uyum ve üçüncü ilkenin bilinçli olma olduğu görülmektedir.

İkinci bölümde yer verilen doğa ilkeleri:

“Doğanın Bütünlüğü İlkesi, Doğanın Sınırlılığı İlkesi, Doğanın Özdenetimi İlkesi, Doğanın Çeşitliği İlkesi, Doğada Hiçbir Şey Yok Olmaz İlkesi, Doğaya Karşı Elde Edilen Her Başarının Bir Bedeli Vardır İlkesi, Doğanın Geri Tepmesi İlkesi, En Uygun Çözümü Doğa Bulmuştur İlkesi, Kültürel Evrim ve Geleneksel Ekolojiye Saygı İlkesi, Doğa ile Birlikte Gitmek İlkesi” (Özerkmen, 2002: 181) şeklindedir.

Katılımcılardan belirlenen ilkeler ile doğa ilkelerinden olan “ekolojiye saygı” ve “doğa ile birlikte gitmek” yani “uyum” ilkelerinin örtüştüğü görülmektedir. Böylelikle örneklemin doğa ilkelerini sahiplenerek ilke edindiğini söylemek mümkündür.

3.1.3. DÜRTÜK Üyeleri ve Çevre Aktivizmi

Siyasi görüş ve politik duruş, bireylerin sosyo-ekonomik yapısının ayırt edilmesinde önemli bir ölçüttür. Katılımcıların doğa merkezli yaşam biçimini politik bir duruş olarak ele alıp almadıkları ve siyasi görüşleri sorularak çevre ve siyaset ilişkisi anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcılardan 8'i (% 66,6) belirttiği siyasi görüşe ilave olarak “yeşilist” veya “çevreci” kimliğini de eklemiştir. Katılımcılar arasındaki bu farklılık, çevreciliğin bir grup için (% 44,4) ideolojik olarak siyasetten ayrı tutulduğu imajını çizmekle birlikte, bir grup için ise (% 66,6) siyasetle doğrudan ilişkili olarak vurgulanması gerekli olan bir kimlik fonksiyonuyla ilaveten belirtilmektedir. Katılımcıların politik duruş olarak çevreyi algılama biçimleri aşağıdaki örneklerde yer almaktadır.

"Yeşil siyaset doğanın yok sayılmayıp hak ettiği değerin verildiği barışçıl bir siyasettir. İnsanların sadece kendilerini düşündükleri siyaset sistemlerinden farklı olarak, doğanın tüm unsurlarıyla uyum sağlanmasını ilke edinirler. Örneğin; "İcra-İflas Kanunu" yerine "Ağaçlar Kanunu" gibi bir kanuna öncelik verilmesi yeşil siyasetin oluşturacağı bilinçle mümkündür."

Bu katılımcının paylaşımı doğanın öncüllüğü ilkesini vurgulayan bir paylaşım olarak doğa ilkeleri içerisinde yer alan “Doğanın Bütünlüğü İlkesi” ile uyum sağlamaktadır.

“Veganlık olabilecek en politik duruş ve yaşam biçimi bana göre. Sistemin hegemonyasına karşı benim tercihlerim ve sınırlarım var demenin somut hali. Kendini ifade etme biçimi olarak belirgin bir gösterge ve inanış. Düzenin sunduğu ve çoğunluk tarafından standartlaşan şeylerin yanlışlıklarını fark ediyorsun ve bunların arka planını görme hali. Bu da beraberinde yapılması gereken yeni alışkanlıklar doğuruyor ve yaşam biçimi haline geliyor. "

Katılımcılar, doğa ilkelerine göre belirlenmiş bir anayasa ve sosyal yaşamın olması gerektiğine dair görüşlerini belirtmişlerdir.

3.1.4. Döküman Analizlerinden

Kuzeyormanlari.org adlı internet sitesinde yer alan 2 Şubat 2016 tarihli söyleşi Dürtük kolektifinin kurucu üyeleri ile yapılmıştır. Kolektifi kurucu üyelerinin ifadeleriyle tanımak adına bu söyleşiden doğrudan alıntı yapılmıştır.¹⁴

¹⁴ <https://kuzeyormanlari.org/2016/02/02/direnen-uretici-tuketici-kolektifi-durtuk-ile-soylesi/> (erişim tarihi: 15.01.2019).

“Topluluk ne zaman kuruldu ve kuruluş amacı nedir?”

“Direnen Üretici ve Tüketici Kolektifi (DÜRTÜK) olarak İstanbul ve çevresinde yok olma tehdidiyle baş etmeye çalışan yerel üreticilerle dayanışmak için yola çıktık. Biz İstanbullular, gıdaya ancak uzun ve karmaşık tedarik süreçlerinin ardından erişebiliyoruz. Gıdanın bize nereden ve ne şekilde geldiğini göremiyor, etiketin arkasındaki süreci anlamıyor, üretici ve toprakla temas etmiyor, sağlıklı ve yol yorgunu gıdalar için yüksek bedeller ödüyoruz. Gıdasına, şehrine, suyuna, toprağına ve üreticisine sahip çıkmak isteyen tüketiciler olarak, bu mütevazı girişimi başlattık. Bu ağı giderek de genişletmek istiyoruz. Her hafta İstanbul’daki direnen üreticilerden alışveriş yaparak, hem üretime dair süreçleri ve sorunları takip ediyor, hem de sağlıklı ve yerel gıdaya aracısız erişiyoruz. Şehrin göbeğinde, üretimine devam etme direnişini gösteren Yedikule ve Piyale Paşa bostanlarıyla yola çıktık.”

“Kolektifin misyonu nedir?”

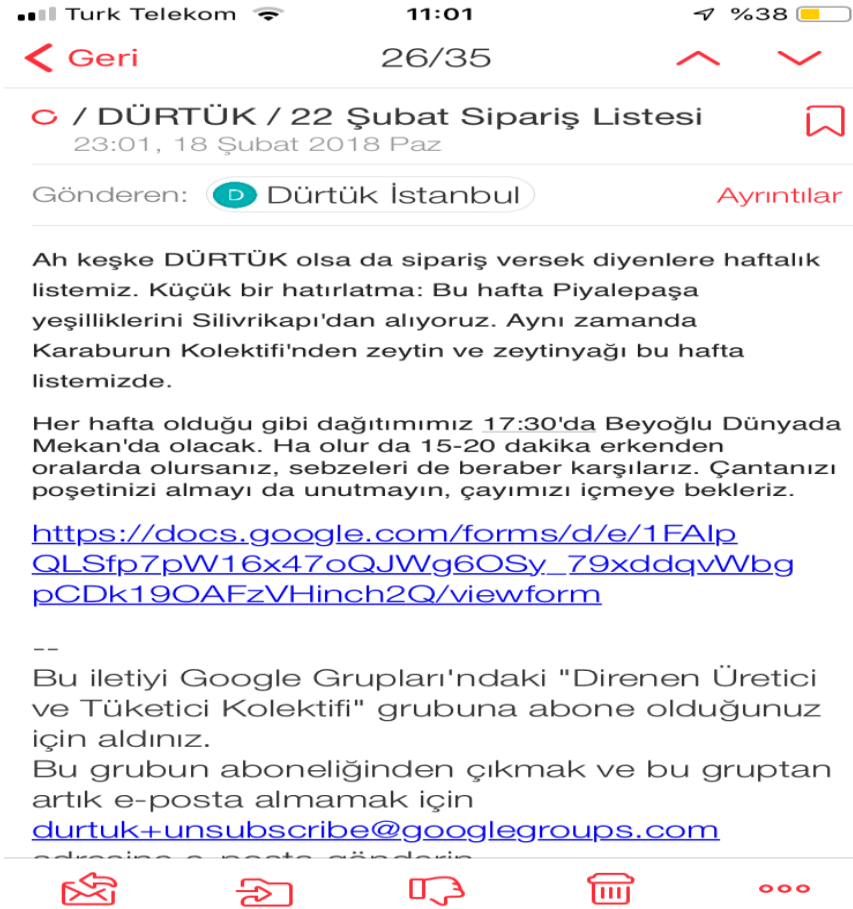
“Dürtük gıda egemenliğini hakim kılmak adına somut eylemlerde bulunarak dayanışmayı amaçlar. Çünkü, tohumdan sofraya gıdanın her aşamasının demokratik ve adil kurulmasını esas alır. Gıdayı üreten ve tüketen arasında doğrudan temas sağlamayı, bu ikiliği aşmanın ve birlikte eylemenin aracı olarak görür. Küçük çiftçi, tarımı ve gıdanın üretim-dağıtım-tüketim süreçlerinin yerelleşmesini destekler. Çiftçinin pazar koşullarına ve ekolojik yıkıma direnebilmesi için, gıda talebini örgütlemeyi ve öngörülebilir kılmayı seçmesi gerekmektedir. Dürtük dayanışmacı bir ilişki ağını esas alarak ekonomiyi güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Çünkü gıdanın üretim-dağıtım-bölüşümünün pazar koşullarına mahkûm olmadan örgütlenmesi için çalışır. Piyasa mantığının yerine, gıda süreçlerinde farklı grupların dayanışmacı ve birlikte hareketini koyar. Üretici ve tüketiciler arasındaki mesafeyi kısar ve piyasa yöntemlerini ortadan kaldırmaya gayret eder. Neyin ne kadar ne zaman üretilceğine görünmez piyasa güçlerinin değil, bizzat gıda iş-tirakçilerinin karar vermesine dayanır. Kâr amacı yerine ekolojik denge ve sosyo-ekonomik adaleti önceler. Şirketleşmiş gıda üretimi ve dağıtımına alternatif bir gıda ekonomisini inşa eder.”

“Üyelerle ne sıklıkta bir araya geliniyor?”

“Her hafta e-mail ve Facebook gruplarımız üzerinden bir ürün sipariş formu ve dağıtım bilgilerini paylaşıyoruz. Dağıtım merkezimiz Beyoğlu. Listemiz maruldan maydanoza, karalâhanadan turpa, her sezon farklı, ama mevsiminde yetişmiş ürünlerle her hafta güncelleniyor. Dağıtım günü bir araya gelip ürünlerimizi teslim alıyor, varsa gelişmeleri paylaşıyor, iş bölümümü ve organizasyona dair plan program yapıyoruz.”

Bu söyleşide kurucu üyenin belirttiği gibi Dürtük, siparişlerin koordinasyonunu üyelerle paylaşmakta ve ürünlerin nereden ve nasıl tedarik edildiği ile ilgili bilgiyi üyelerle paylaşmaktadır. Araştırmacı olarak edindiğim e-mail örneğinde görüldüğü gibi ürünlerin haftalık listesi üyelere iletildiği gibi dağıtım hakkında hatırlatma yapılmıştır (Görsel 3.1).

Görsel 3.1 DÜRTÜK'ün Diğer Kolektiflerle İşbirliği

“Üyelerle nasıl ve nerede bir araya geliniyor?”

“Hazzapulo Pasajı Beyoğlu'nda Dünya'da Mekân adlı mekânda belirlenen gün ve saatte ürün dağıtımı yapılıyor. Dünya'da Mekân adlı mekânın seçilmiş olmasının nedeni de yine başka bir kolektif olması nedeniyle dayanışma içinde olmak ve ortak misyona sahip olmak.”

Bu pasajda (Görsel 3.2. DÜRTÜK'ün Diğer Kolektiflerle İşbirliği ve Görsel 3.3. DÜRTÜK'ün Diğer Kolektiflerle İşbirliği) kurucu üyenin bahsettiği diğer kolektiflerle işbirliği içerisinde olma durumu araştırmacı olarak edinmiş olduğum e-postada görüldüğü gibi Beşiktaş Kooperatifi ile düzenlenen ortak dağıtım bilgisi üyelerle paylaşılmaktadır. Kolektif üyelerinin salt kendi içlerine kapanmış bir grup olmadıklarını, tam aksine, diğer gruplarla işbirliği yaparak etki alanlarını genişletmek istemeleri açısından önem taşımaktadır.

📶 Turk Telekom 📶 11:07 %36 🔋

< Geri 3/35 ^ v

🔴 / DÜRTÜK / 3 Haziran Sipariş Listesi - BEŞİKTAŞKOOP ile Ortak Dağıtım

15:39, 28 Mayıs 2018 Pzt

Gönderen: Dürtük İstanbul [Ayrıntılar](#)

Sevgili Dürtük,

Bu hafta sonu yani 3 Haziran Pazar günü Beşiktaş Kooperatifi Girişimiyle **Beşiktaş'ta** ortak bir dağıtım yapacağız. Bu birlikte dayanışma, ağımızı güçlendirmek ve devamlılığımız için önemli olacaktır. Dağıtımda bizlerle birlikte olmak isterseniz, Bostan yeşillikleri için sipariş listemiz burada:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeVC3Nxwv89yoAdIS4AdOhsUd3gcuZwNCVkn47rn6KmLLOUEA/viewform>

Dağıtım 3 Haziran Pazar Beşiktaş'ta olacak. Yer ve saat bilgilerini ayrıca paylaşacağız.

Dürtük Koşturmaca Ekibinden sevgiler!

♥

--

Bu iletiyi Google Grupları'ndaki "Direnen Üretici ve Tüketici Kolektifi" grubuna abone olduğunuz için aldınız.

Görsel 3.2 DÜRTÜK'ün Diğer Kolektiflerle İşbirliği

📶 Turk Telekom 📶 11:05 %37 🔋

< Geri 12/35 ^ v

🔴 / DÜRTÜK / 29 Mart Sipariş Listesi

10:41, 26 Mart 2018 Pzt

Gönderen: Dürtük İstanbul [Ayrıntılar](#)

Mart ayını da bitirdik sayılır:)

Toprak ekime hazır. Şimdi zamanıdır tohumları toprakla buluşturmanın. Yağmurlu hava ekim için en güzel hava biçim Özkan abi. Can suyu hazır, ne ekersen tutar bu havada.

Sabahları beyaz lahana suyu içmek, mideyle ilgili ne sorun varsa çözer diyor Elif. Gelincik otu şifadır, yılda bir kere ıspanak gibi pişirip yemek lazım diyor Rita. Laf lafı açıyor dağıtımlarda ve neler oluyor konuşup derinleşiyoruz her hafta.

Bu hafta da her hafta olduğu gibi dağıtımımız 17:30'da Beyoğlu Dünyada Mekan'da olacak:) Olur da 15-20 dakika erkenden oralarda olursanız, yeşillikleri de beraber taşıyoruz. Çantanızı, torbanızı getirmeyi unutmayın!

Sipariş Listesi için: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfqr11-JopBlqANJ82m4SEsl6scREeGGdakaoYdW-St-inhA/viewform>

♥ 🌻 🌿

Dürtük Koşturmaca Ekibi

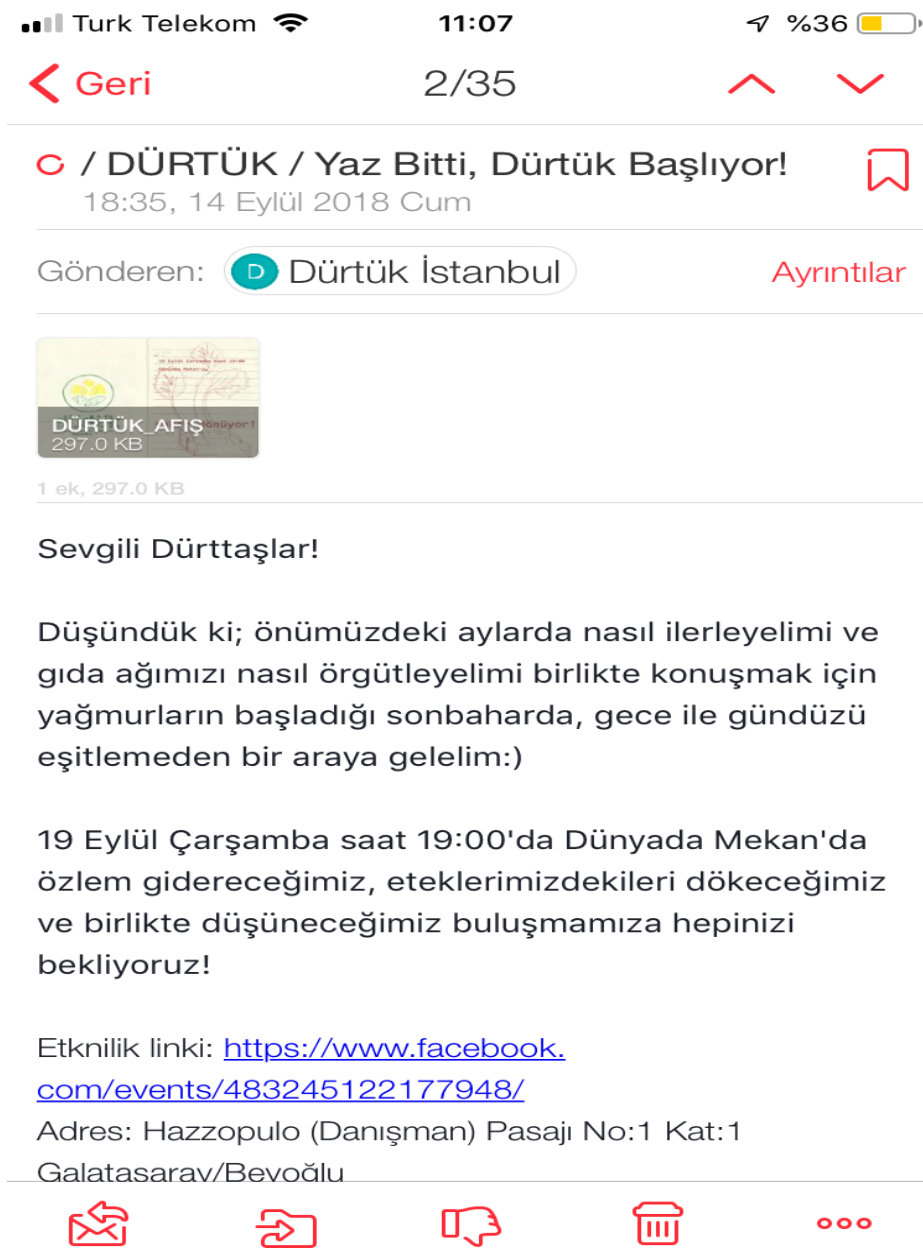

Görsel 3.3 DÜRTÜK'ün Diğer Kolektiflerle İşbirliği

“Ürünlerin belirlenmesi, sağlanması ve dağıtımı gibi süreçlerde iş bölümü nasıl sağlanıyor?

‘Bostan ziyaretlerinden lojistiğe, sipariş takibinden sosyal medya paylaşımlarına yapacak pek çok iş var. DÜRTÜK’te kararlar tamamen kolektif olarak alınıyor ve rotasyonla iş bölüşümü yapıyoruz. Bir araya gelmek, birbirimizle ve üreticiyle dayanışmak, taze maydanoz yemek kadar önemli.”

Pasajda belirtildiği üzere (Görsel 3.4. DÜRTÜK’ün Üyelerle İşbirliği) e-posta örneğinde görüldüğü gibi kolektif, gelecek aylardaki planlamasını üyelerle işbirliği içerisinde yapmaya özen göstermektedir. Bu da gösteriyor ki kolektif geleceğe yönelik planlamasını katılımcı ve sürdürülebilir bir şekilde devam ettirebilmek için çaba sarf etmektedir.

Görsel 3.4 DÜRTÜK'ün Üyelerle İşbirliği

DÜRTÜK'ün kurucu üyeleriyle yapılan söyleşiden, kolektifin kuruluş amacı, bu amaç doğrultusunda gerçekleştirdiği eylemler ve haberleşme ağı ile ilgili detaylı bilgiye erişilmektedir. Bu bilgileri destekleyici kolektife ait e-mailler somut örnek teşkil etmesi bakımından yer almaktadır.

3.1.5. DÜRTÜK'ün Haberleşme Ağı

Direnen Üretici-Tüketici Kolektifi- Dürtük'ün üyelerle bir araya gelme ve iletişim yöntemini anlamak adına haberleşme ağı incelenmiştir. Bu doğrultuda Dürtük kolektifinin kullanmakta olduğu, abonelik gerektiren e-mail ağına katılım sağlanmıştır. Böylece tüm aboneler kolektifle ilgili gelişmelerden haberdar olmakta ve bostan ürünleri için siparişlerini bu şekilde verebilmektedir (Görsel 3.5. DÜRTÜK'ün Yeni Gelişmeleri Bildirmesi).

2015 yılından itibaren Facebook sayfasına sahip olan Dürtük etkinlik ve güncel haberleri bu sayfada da paylaşmaktadır. Kapalı grup olma özelliği taşıyan Facebook sayfasına takip isteği gönderildiği takdirde DÜRTÜK tarafından kişiye bir form gönderilmektedir. Bu formda gruba neden katılmak istenildiği ve kişisel bilgiler gibi kişiyi tanımaya yönelik sorular yer almaktadır. Dürtük uygun görürse katılım başvurusu yapan bireyleri Facebook grubuna dâhil etmektedir. Kolektif, gönüllülük esasına dayalı bir şekilde varlığını sürdürdüğünden yapılacak işler, gönüllü olmak isteyenlerle yüz yüze yapılan buluşmalarda veya e-posta aracılığıyla dile getirilmekte ve üyenin ilgi, merak, uygunluk gibi durumları göz önünde bulundurularak ilgili göreve yerleştirme yapılmaktadır. Bir işte düzenli olarak çalışmakta olan veya belirli nedenlerle devamlı meşgul olan üyeler, kolektifin hafta sonları düzenlediği etkinliklere katılarak, bostandan elde edilen ürünleri satın alarak, uzmanı olduğu alandaki becerisini kolektifin ihtiyacı olduğu durumda kullanarak katkı sağlayabilmektedirler. Kolektifin yönetim ve uzmanlık gerektiren özel alanlarında ise sabit çalışanlar bulunmaktadır. Kolektifin haftalık/ aylık programına ve güncel haberlerine ilişkin bilgilendirme e-posta yoluyla yapılmaktadır. Araştırmacı olarak haberleşme ağına dâhil olduğum bu süreçte edindiğim e-postalar kolektifin iç yapısını anlamak adına yer almaktadır.

[← Geri](#)

25/35

[^](#) [v](#)

11:48, 21 Şubat 2018 Çar

Gönderen: Dürtük İstanbul[Ayrıntılar](#)Tünaydın Dürtük Çiçekleri

Bu hafta çok haber var!

Piyalepaşa'da Mehmet Amca ve Cemile Teyze bu kış hastalıklardan ürün ekemedi. Şimdi bir kaç haftaya toparlayıp yine sipariş verebileceğimiz ürünleri yetiştirecekler.

Karaburun Kolektifi'nin zeytinyağları ise sipariş listesinde. Bakın kendilerini ve üretim süreçlerini nasıl anlatıyorlar;

"Üreticiden tüketiciye adil bir köprü yaratmayı ve zorlukları birlikte aşmayı amaçlayan bir kolektif olarak başka bir dünyanın mümkün olduğuna inanıyoruz. İzmir Karaburun'un Mordoğan köyünde başladığımız zeytin ve zeytin yağ üretim süreçlerini ulaşabildiğimiz başka çiftçilerle birlikte çoğaltarak dayanışma duygusuyla yeni bir gıda düzeni için emek vermek istiyoruz.

Görsel 3.5 DÜRTÜK'ün Yeni Gelişmeleri Bildirmesi

3.1.6. Saha Notlarından

Araştırmacı kimliği ile izin alarak katıldığım bostan ürünleri dağıtım gününde, e-postada belirtildiği üzere saat 17.30'da Hazzapulo pasajında buldum. Yeşillikleri getiren ekip sıcakkanlı, genç ve kolektif hakkında bilgi sahibi bir ekipti. Dağıtım sırasında yeşillikleri teslim almaya gelen üyeler, yanlarında bez torba ve çantaları ile geldiler ki bu da katılımcıların da içinde olduğu grubun plastik poşetler yerine geri dönüştürülebilir ve çevreye daha az zararlı ürünleri kullandıklarını kaydetmemi sağladı.

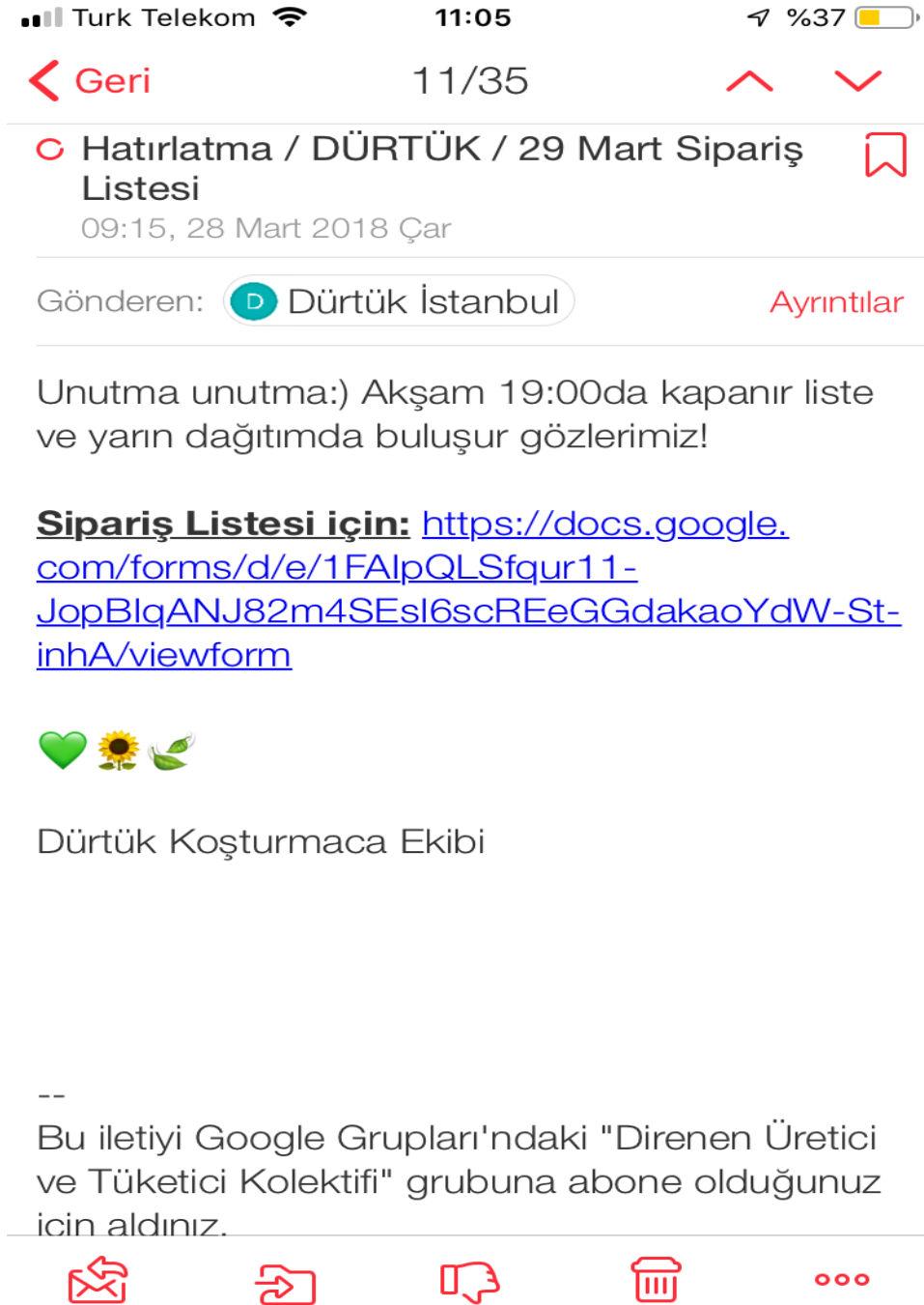
Üretleri verip ürünleri teslim aldıktan sonra çoğu üye mekândan ayrılırken bir grup üye ocaktan çay alıp toplantı masasının etrafında bulunan diğer üyelerle sohbet etti. Yaklaşık olarak bir saat süren dağıtım tamamen bittikten sonra da dağıtım gerçekleştiren gönüllü üyeler de ocaktan çay alarak diğer üyelere katılarak sohbeti koyulaştırdı. Sohbet sırasında tartışılan konuların yine çevre sorunları ekseninde dönmesi kolektifin çevreyi merkez edinen bir yaşam sürdürdüğünü göstermesi açısından önemliydi.

Kolektifin belirlediği sisteme göre en son sipariş teslim edilene kadar dağıtım yapan üyelerin dağıtım mekânında bulunmaları gerekmektedir. Sipariş veren kişilerin siparişlerini teslim almaya gelmemeleri durumunda 3 kez olmak koşuluyla tolerans gösterilmektedir. Ürün siparişi verip 3 kez ürünü teslim almaya gelmeyen kişiler kara listeye alınarak, geçici/kalıcı olarak ürün siparişi durdurulmaktaydı. Bu tür olumsuzluklar oluşmadan önce kolektifin bilgilendirilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde kolektif de dağıtımlarla ilgili meydana gelen olumsuzluklarda mağduriyeti önlemek adına üyeleri e-posta aracılığıyla bilgilendirilmektedir (Görsel 3.6. DÜRTÜK'ün Dağıtım İptal Uyarısı). Bu duyurunun kar sebebiyle o günlerde yeşillik dağıtım yapılamayacağını belirtmesi amacı taşıdığı görülmekteyken göndericinin kolektif üyelerini kartopu oynamaya davet etmesi kolektifin olumsuz durumlar karşısında umutlarını kaybetmediklerini göstermesi açısından önemlidir.

Görsel 3.6 DÜRTÜK'ün Dağıtım İptal Uyarısı

Aynı zamanda görüşme yaptığım kolektif üyeleri bana, kurucu üyelerin diğer üyelere siparişlerle ilgili sık sık hatırlatma e-postaları gönderdiğini ve bunun dağıtımın düzenli ilerleyebilmesinde oldukça etkili olduğunu söylemişlerdi. Edinilen e-postalar arasında aşağıda bulunan örnek kolektifin haberleşmelerinde sürekliliği esas aldıklarını göstermektedir (Görsel 3.7. DÜRTÜK'ün Hatırlatıcı Uyarıları).

Görsel 3.7 DÜRTÜK'ün Hatırlatıcı Uyarıları

Dürtük'te bulunduğum süre içerisinde mekânın birçok yerinde asılı olan geçmiş ve gelecek etkinliklere ait afişleri, kolektifin kendine has duyuru, ilan, kural ve bildirgelerini inceleme şansım oldu. Böylelikle kolektifin diğer birçok kolektif ve örgütle dayanışma ağı içerisinde olarak bünyesine dâhil ettiği yeni ortaklıkları, anlaşmaları veya sona eren eylemleri üyeleriyle paylaştığını öğrendim. Araştırmacı olarak edindiğim e-mailler arasından aşağıdaki e-mail kolektifin başka bir bostanla olan işbirliğini üyelerine bildirmesini konu edinmektedir (Görsel 3.8. DÜRTÜK'ün Yeni İşbirliklerini Duyurması).

Görsel 3.8 DÜRTÜK'ün Yeni İşbirliklerini Duyurması

3.1.7. DÜRTÜK Üyelerinin Birbirleriyle Olan Etkileşimleri

Kolektiflerde üyelerin birbirleriyle olan etkileşimi kolektifin varlığını idame ettirebilmesi için en önemli noktalardan biridir. Aynı gruba mensup bireyler benzer özellikler taşıdıkları öngörüsüyle samimi ilişkiler kurma beklentisi taşıyabilirler. Beklentilerin bu yönde olması sonucu bireyler kolektife mensup üyeler arasındaki etkileşimden yeterli tatmini sağlayabildiği gibi hayal kırıklığına da uğrayabilmektedir. Her iki durum da bireyin kolektife olan üyeliğinin sürekliliğinde etkili olan faktörlerdir. Kolektife mensup üyeler arası etkileşimin niteliği birey üzerinde olumlu etki yarattıkça kolektife olan bağlılığın artması beklenir. Bu da süreklilik hedefi taşıyan kolektifler için oldukça stratejik bir öneme sahiptir.

Sürekli olarak hedefi taşıyan bir kolektif olan Dürtük kolektifine mensup üyelerle yapılan görüşmelerde etkileşimin yapısını anlamak adına üyelere konuyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Buna göre üyelere sorulan sorular pasajlar halinde aşağıda yer almaktadır.

"Üyeler ve gönüllüler Dürtük'e/ kolektife ne sıklıkla gelmektedir?"

"Her hafta perşembe günü akşam beş buçukla yedi buçuk arası Dünyada Mekân'da gönüllü ekip-ten insanlarla ve sipariş vermiş olan destekleyicilerle bir araya geliyoruz."

"Kolektife çoğunlukla değişen bireyler mi yoksa yeni bireyler mi gelmektedir?"

"Çoğunlukla aynı kişiler geliyor."

"Katılımcıların birbirleriyle olan etkileşimlerini örneklerle açıklayabilir misiniz?"

"Gönüllülerin ve verdikleri siparişleri almak için gelenler arasında kolektif ruhuna dayalı ciddi bir ilişki var. Herkes birbiriyle uyum ve dayanışma içinde olmaya özen gösteriyor. Örneğin soğuk kış günlerinde siparişlerini almaya gelen insanlara sıcak bir çay ikram etmek; vakit varsa oturup sohbet etmek, fikir paylaşımında bulunmak; birlikte çözüm üretmeye çalışmak kişiler arasındaki bağları güçlendiriyor."

Kolektifteki etkinlik sona erdikten sonra üyeler arası iletişim/etkileşim devam etmekte midir?

"Mekânda organizasyon tamamlandıktan sonra toplantı yaparak, birlikte bir şeyler içerek, sohbet ederek iletişimimizi devam ettiriyoruz."

"Kolektifin genişlemesi adına yapılan eylemler var mıdır? Varsa örneklerle açıklar mısınız? "

"Sosyal medyadan bostanlarla ilgili duyurular yapılması; DÜRTÜK sipariş formunun Facebook üzerinden yayınlanıp sipariş toplanması; film gösterimi, sunum, söyleşi, piknik gibi etkinlikler yapılması hareketin toplumsallaşmasını sağlıyor. Örneğin "Ölmez Ağaç: Yırca Direnişi" belgeselinin izlenmesi, Hong Kong' ta tarımsal üretim mücadelesi veren bir inisiyatif hakkında sunum yapılması; Avrupa'daki Toplum Destekli Tarım Modelleri hakkında bir söyleşi düzenlenmesi; Maçka Parkı'nda piknik organizasyonu toplumsallaşma sürecini destekler nitelikte."

"Kolektifin ortak amacı nedir?"

"Kolektifin kavram olarak amacı bir amaç etrafında çember haline gelip, herkesin eşit söz hakkına sahip olduğu; gerçekleştirilmek istenen amaç için birlikte fikir üretilebilen; her an dayanışma içinde bulunan bir yapı oluşturabilmek. Direnen Üretici Tüketici Kolektifi (DÜRTÜK) İstanbul ve çevresinde yok edilme tehdidi altındaki yerel üretimle dayanışmak için yola çıktı. Uygun fiyata nitelikli gıdaya erişim sağlamayı, küçük çiftçinin varoluş koşullarını desteklemeyi ve alternatif bir gıda ekonomisiyle ekoloji mücadelesine aktif destek vermeyi amaç edindi."

"Bir mana etrafında toplanma var mıdır? Varsa o mana ne olabilir?"

"Evet, bir mana etrafında toplanılıyor Yapılanların hepsi bozulmuş olan uyumun yeniden yakalanma çabasıdır."

Kolektif üyeleriyle yapılan söyleşiye göre, kolektif üyelerinin kendi arasındaki etkileşimin güçlü, bağlı ve olumlu bir etkileşim olduğu anlaşılabilmektedir. Kolektifte düzenlenen etkinliklere düzenli katılım gösterilmesi, etkinliklerin faydalı, beklentileri karşılayan ve olumlu bir iletişimle sürmekte olduğunu göstermektedir. Bu hem düzenli katılım gösteren daimî üyelerin olmasından hem de yeni kişilerin kolektife ilgi göstererek üye olmasından anlaşılabilmektedir. Bu durum kolektifin süreklilik hedefinde olumlu bir değişkendir.

3.1.8. Dürtük'ün Facebook Sayfasında Yer Alan Etkinlikler

Dürtük kolektifinin kuruluşundan günümüze kadar düzenlemiş olduğu etkinliklerin yer aldığı Facebook sayfası üyelerin takip ettiği, bildirimler aldığı, haberleşmenin sağlandığı önemli bir kaynaktır. Bu nedenle kolektifin künyesi olma özelliği taşımaktadır. Bu sayfada yer alan etkinlik geçmişi Dürtük kolektifinin içeriği hakkında diğerlerine bilgi vermektedir. Kolektifin düzenli bir etkinlik takviminin olup olmadığına, var ise bu etkinliklerin içeriğinin ne hakkında olduğuna dair bilgiye Facebook sayfası aracılığıyla kısa sürede erişilebilmektedir. Aşağıda "Görsel 3.9. DÜRTÜK'ün Geçmiş Etkinlikler Sayfası 1" ve "Görsel 3.10. DÜRTÜK'ün Geçmiş Etkinlikler Sayfası 2" örneklerinde görülebilmektedir. Güncel haliyle Dürtük'ün 3.806 facebook takipçisi bulunmaktadır.¹⁵

¹⁵ <https://www.facebook.com/durtuk/> (erişim tarihi: 16.03. 2019).

Geçmiş Etkinlikler		
ARA 8	III. Gıda Toplulukları Çalıştayı Yolda! :) Cmt 09.00 - EkoHarita düzenliyor	Boğaziçi Üniversitesi Kuzey
EYL 19	Yaz Bitti, Dürtük Başlıyor! Çar 19.00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Hazzopulo Pasajı İstanbul, Türkiye
ARA 9	II. Gıda Toplulukları Çalıştayı Cmt 09.00 - 2.313 konuk	Boğaziçi Üniversitesi Kuzey
EYL 24	Dürtük "Mısır"a Köstebekler Sayesinde Doy... Paz 04.00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Maçka Demokrasi Parkı - Ad İstanbul, Türkiye
HAZ 15	Bu Toprak Bizim Toprak Per 19.30 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan
MAY 18	Ölmez Ağaç: Yırca Direnişi Belgeseli Göster... Per 19.30 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye
NIS 30	Dürtük Buluşuyor Paz 14.00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Maçka Demokrasi Parkı, 343
MAR 13	Çatlakların Arasından Dayanışmayı Çıkarma... Pzt 19.00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye
OCA 12	Dürtük /// alternatif ekonomiler sohbeti Per 19.30 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye
OCA 5	Dürtük Yeni Yıl Buluşması Per 19.00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye

Görsel 3.9 DÜRTÜK'ün Geçmiş Etkinlikler Sayfası

EYL 24	Dürtük "Mısır"a Köstebekler Sayesinde Doy... Paz 04:00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Maçka Demokrasi Parkı - Ad İstanbul, Türkiye
HAZ 15	Bu Toprak Bizim Toprak Per 19:30 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan
MAY 18	Ölmez Ağaç: Yırca Direnişi Belgesel Göster... Per 19:30 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye
NIS 30	Dürtük Buluşuyor Paz 14:00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Maçka Demokrasi Parkı, 343...
MAR 13	Çatlakların Arasından Dayanışmayı Çıkarma... Pzt 19:00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye
OCA 12	Dürtük /// alternatif ekonomiler sohbeti Per 19:30 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye
OCA 5	Dürtük Yeni Yıl Buluşması Per 19:00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye
EKI 23	Dürtük Tanışma Salatası Paz 14:00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan İstanbul, Türkiye
MAR 27	Dürtük Bahar Tanışması Paz 14:00 - Dürtük - Direnen Üretici Tüketici Kolektifi dü...	Dünyada Mekan, Hazzopulo...
MAR 3	Patronsuz Fabrikalar ve Dayanışma Ağları: İ... Per 19:00 - DÜRTÜK (Direnen Üretici Tüketici Kolektifi)	Dünyada Mekan Hazzapulo (...)

Görsel 3.10 DÜRTÜK'ün Geçmiş Etkinlikler Sayfası

SONUÇ

Bu araştırmada ekolojik kolektiflerden olan Direnen Üretici-Tüketici Kolektifi olarak bilinen DÜRTÜK'ün doğa merkezli eylemleri incelenmiştir. Dürtük kolektifi, bu araştırmada yer verilen kurucu üyelerle yapılan söyleşilerde yer verildiği gibi kendisini doğa merkezli tutum benimseyen bir kolektif olarak ifade etmektedir. Bu doğrultuda araştırma süresince DÜRTÜK'ün eylemleri ekolojik bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Ekolojik bakış açısıyla değerlendirmede derin ekoloji yaklaşımı esas alınmıştır. Derin ekoloji bakış açısında yer alan doğa ilkeleri, doğa merkezli toplum önerisi ve insan-doğa ilişkisine yer verilmiştir.

Direnen Üretici-Tüketici Kolektifine, diğer adıyla DÜRTÜK'e üye olarak örnekleme oluşturan 12 katılımcının demografik özellikleri: 7 kadın (% 60) ve 5 erkek (% 40) olmak üzere katılımcıların yaş ortalaması kadınlarda 37,5 erkeklerde ise 31,4 olarak tespit edilmiştir. Tüm katılımcıların genel yaş ortalaması ise 35 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma sorularından ilki olan “DÜRTÜK'ü oluşturan bireylerin doğa-merkezli yaşam biçimine önem verdiklerini gösteren eylemlerini şekillendiren temel ilkeler nelerdir?” sorusu katılımcılarla yapılan görüşmeler ve kullandıkları Facebook grubunun çözümlenmesiyle yanıtlanmıştır. Bunun için kolektifin hangi amaç için bir araya geldiği, amaı gerçekleştirmek için nelerin nasıl yapıldığı araştırılmıştır.

DÜRTÜK, Piyalepaşa ve Yedikule tarihi bostanlarını yıkılmaktan kurtarmak, bostanın verimli ve etkin bir biçimde işlenmesini sağlamak, bireylerin bu bostanlardan elde edilen ürünlere erişimini sağlamak için bir araya geldiği görölmektedir. DÜRTÜK bu amaı gerçekleştirmek üzere 2015 yılında gönüllülük esasıyla bir araya gelerek tarihi bostanların yıkılmalarına engel olmuş, toprağın işlenmesine katkı sağlamış ve bostandan elde edilen ürünlerin bireylere erişmesine aracı olmuştur. Gönüllü üye sayısını artırarak kolektifin sürekliliğini sağlamayı hedefleyen DÜRTÜK, üyeleriyle online ve yüz yüze iletişim halindedir. Bostandan elde edilen ürünlerin tüketiciyle buluşmasını sağlayan bir online platforma sahip olan kolektif alışverişin gerçekleşmesine aracı olmaktadır. “Dünyada Mekân” adlı pasajı bir başka kolektif ile paylaşan DÜRTÜK, toplantılarını, bostan alışverişlerini ve diğer etkinlikleri bu mekânda gerçekleştirmektedir. Aktif üyeler ve yeni üyeler için bir Facebook sayfasına sahip olan DÜRTÜK'e ait bilgiler, etkinlikler ve duyurular bu sayfada yer almaktadır. Kolektif varlığını idame ettirebilmek için tarihi bostanları sürekli olarak işlemekte ve elde edilen ürünlerin düzenli olarak tedarik

edilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda üyelerle sıkı bir haberleşme ağına, yüz yüze etkileşime, diğer kolektiflerle olan dayanışma ağına ve yeni üyelere erişmek için gerekli olan tanıtım sayfasına sahiptir. Bu eylemlerden anlaşıldığı üzere DÜRTÜK'ün doğa merkezli bir tabanı olduğunu ve bunu koruyarak çoğaltmayı hedeflediğini söylemek mümkündür.

Araştırma sorularından ikincisi olan “DÜRTÜK'ün eylemleri sürdürülebilir midir?” sorusuna yanıt bulma çabası sonucunda elde edilen bulgular göstermektedir ki katılımcılara göre onları çevre sorunlarına karşı duyarlı bir şekilde eyleme geçiren en önemli üç ilke doğaya saygı, eşitlik ve dayanışma duygusudur. Bu ilkeler ile derin ekoloji yaklaşımının içerisinde yer alan doğa ilkeleri doğrudan benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla katılımcıların ilkesel olarak derin ekoloji kavram ve eylemine uygun bir şekilde davrandıkları söylenebilir.

Atık yönetimine ilişkin bulgular göstermektedir ki katılımcıların yarısı geri dönüşüm veya kompost yoluyla günlük yaşamında atık yönetimi uygulamaktadır. Katılımcıların diğer yarısının ise günlük yaşamında atık yönetimi uygulamadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın hazırlık sürecinde bu oranın daha yüksek çıkması beklentiler arasında olmasına rağmen görüşmeler sonucunda katılımcıların atık yönetimine katılmalarındaki kısmen düşük bu olan oran onların atık yönetimi konusunda daha hassas davranmalarını gerektirdiğini gözler önüne sermektedir.

Politik bir duruş olarak çevre aktivizmini benimseyen katılımcılar yaşamlarını mümkün olduğunca doğa merkezli bir düzen içerisinde devam ettirdiklerini ve bunun artarak devam etmesi için gayret içerisinde olduklarını belirtmektedirler. Bu nedenle katılımcılar siyasi yönelimlerini doğacı bir çizgide ilerleyen oluşumları destekleyerek sürdüreceklerini belirterek, siyasal düzenlemelerde daha etkin bir çevre politikasının izlenilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu hususta 12 katılımcıdan 8'inin (%66,6) ideolojik görüşüne ilave olarak “çevreci” veya “yeşilist” kimliğini vurguladığı, geri kalan 4 katılımcının (%44,4) ise “yeşilist” veya “çevreci” kimliği ifade etmediği tespit edilmiştir.

Bir şehrin yapılanması ve oluşumunda en önemli etmen ekonomidir (Tümtaş ve Ergun, 2014: 329). Günümüzde şehirlerin ekonomik yapısının turizm, sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerine dayandığı görülmektedir ki günümüzde tarım ve tarımsal üretimin şehirleri meydana getiren unsurlardan biri olarak algılanması artık olası değildir. Günümüzde şehir, içinde “tarımsal olmayan aktivitelerin gerçekleştiği ve kent sakinlerinin geçimlerini tarım dışı aktivitelerle sağladığı yerleşim birimi” olarak algılanmaktadır (Tümtaş, 2011: 35). Şehir yaşamında yeri olmayan tarım etkinliğine ek olarak Tuzcu'ya

(2014) göre bir şehirde tarım ve hayvancılıkla uğraşan bireylere de yer yoktur. Kentsel gerçekliğin bileşenleri ile birlikte düşünüldüğünde kabul edilebilir bir tanım olan bu tarımsız yaşam birimi aslında İstanbul’da örgütlenen DÜRTÜK kolektifi üyeleri ve onların bostanlarda ürettiği tarım ürünlerinin yine imece ve kolektif usullerle gerçekleştirdikleri paylaşım ve pazarlama etkinlikleri İstanbul’un ekonomik yapısına ters düşmektedir. Doğaya duyarlı olma iddiasını taşıyarak toplumun genelinden ayrıışan DÜRTÜK üyelerinin İstanbul gibi büyük bir şehirde tarımı önceleyen etkinlikleri sonucunda şehir yaşamına yeni bir pratik katıldığı görülmektedir. Böylesi bir etkinliğin hem şehir yaşamının uygulamada hem de yukarıda verilen tanıma aykırı bir biçimde tarımı merkez alan pratiğiyle ilkesel olarak da ülkemizde gittikçe daha az görülen bir toplumsal ve ekonomik etkinliğe işaret etmesi açısından önemli olduğunu iddia edebiliriz ancak bulgulardan elde edilen verilere dayanarak katılımcıların sivil vatandaş olarak doğa merkezli sürdürülebilir bir toplum düzeni için gerekli olan bireysel sorumlulukları üstlenerek, kişisel yaşamlarında ilke edindikleri ekolojik yaşama dair ritüelleri kolektif aracılığıyla sürdürmekte olduklarını, bu gayretin kiteselleşmesi adına çevreleriyle dayanışma içinde olarak bunun sosyal bir politika haline gelmesi için siyasal yönelimlerini aynı doğrultuda sürdürdüklerini söylemek mümkündür. Bu nedenle sürdürülebilir bir ekolojik düzen için katılımcıların yapmakta oldukları eylemlerin, araştırma sorularından biri olan “Dürtük kolektifinin eylemleri sürdürülebilir midir?” sorusuna yanıt olarak somut bir gösterge olarak, eylemlerin doğa merkezli bir sürdürülebilirlik taşıdığı savını kabul edebiliriz.

Uluslararası düzlemde çevre sorunlarını gidermede sayısız konferans, toplantı ve etkinlik düzenlenmekteyken ülkeler arasında eşgüdümün sağlanmaması ve özellikle de çevre sorunlarının giderilmesinde Amerika Birleşik Devletleri’nin gönülsüzlüğü bu sorunu çözmemizi zorlaştırmaktadır. Çevreye son derece zararlı olan sera gazlarının azaltılması için bir eylem planı içeren Kyoto Protokolü 1997 yılında imzaya açılmış ancak Amerika Birleşik Devletleri halen bu planı imzalamamıştır (Çokgezen, 2007). Ülkemize bakıldığında da görülebilir ki uluslararası antlaşmaları imzalayan Türkiye Cumhuriyeti çevre ile ilgili yasaları ve mevzuatı yeterli derecede güncelleyememiştir (Çokgezen, 2007). Böylesi hukukî sorunlara karşılık alışveriş sonrası verilen plastik poşetlerin 2019 yılından itibaren ücretli olması gibi eylemler işleme konulmuştur ki bu tarz önlemler sorumluluk ve yükü vatandaşlara yüklemekte hatta ekonomik sistem bu tarz çevresel önlemlerden bile kâr etmeyi amaçlamaktadır. Bu gibi örnekler gösteriyor ki Tuna’nın (2015) da belirttiği gibi ülkemizde “yasal ve yönetsel yapı açısından bakıldığında, ekonomik kalkınma ve refah beklentisinin çoğu kez çevresel duyarlılığın önüne geçtiği görülmektedir” (Tuna, 292). Bu da

gösteriyor ki hükümetler üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmedikçe çevre sorunlarının çözümünde çevre sorunlarına duyarlı vatandaşlar harekete geçmekte ve sorunun büyüklüğüne ve önemine dikkat çekebilmek için harekete geçebilmektedir.

Çevre sorunlarının toplum ile olan ilişkisinin bilimsel olarak incelenmesi sonucuna çevre sosyolojisi başlıklı yeni bir çalışma alanı ortaya çıkmıştır. “Çevre sosyolojisinin Türkiye’de tartışma gündemine gelmesi ise 1990’lı yıllara rastlar” diyen Tuna (2015: 296) devamla “Günümüze gelindiğinde, Türkiye’deki 100’e yakın üniversitede aktif olan sosyoloji bölümlerinin tamamına yakınında çevre sosyolojisi seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde de seçimlik dersler vardır ve çevre sosyolojisi alanında doktora yapmış ve bu konuda uzman olan az sayıda araştırmacının varlığından söz edilebilir” (Tuna, 297) diyerek mevcut bilimsel çalışmanın çevre sosyolojisi bağlamında değerlendirilebileceğini göstermiştir. Bundan sonraki bilimsel çalışmaların, o halde, salt ülkemizdeki çevre sorunlarını göstermek yerine sorunların toplumsal düzlemde hangi koşullarda ele alındığını ve çözüm üretilmeye çalışıldığını kayda geçirmesi önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları her ne kadar katılımcı sayısının azlığı ve etnografik yöntemin gerektirdiği uzunluk ve derinlikte olmayan bir saha çalışmasıyla sınırlı olsa da, İstanbul’da çevreye duyarlı ilkelerle yola çıkarak farklı bir dünya arzulayan bir grubun eylemlerini ortaya koyması açısından önemlidir.

Bundan sonraki çalışmalarda çok katılımlı birey ya da gruplarla, uzun süreli bir şekilde ve derinlemesine bir tarzla yapılacak incelemeler yoluyla uzun süreli gözlem, görüşme ve belge incelemeye dayalı olarak katılımcıların tutum, inanç ve davranışlarının belgelenmesi ve yorumlanması ülkemizdeki çevre sorunlarının tespit ve giderilmesine yararlı olacaktır. Buna ek olarak şehirleri salt ticari bir mekanizma olarak görmek yerine içinde insanların çevre ile bütünleşik bir şekilde yaşadığı, doğal tarımın ve temiz üretimin yapıldığı yerler olarak inşa etmede belediye ve hükümetlere de görev düştüğü bilinmelidir.

KAYNAKÇA

- Agafonof, N. (2006). Adapting Ethnographic Research Methods to ad hoc Commercial Market Research. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 9(2): 115-125.
- Alptekin, D. (2011). *Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Doktora Tezi, 23. Konya.
- Altay, Ş., ve Özgündoğdu, A. F. (2017). Yaşamdan Sanata, Sanattan Yaşama Akımlar. *Ulakbilge Dergisi*, 5(16): 1561-1575.
- Arıkan, A. (2018). *Etnografin El Kitabı*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Baykal, H., & Baykal, T. (2008). Küreselleşen dünya'da çevre sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 1-17.
- Creshwell, J. W. (2016). Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing among Five Approaches. *Creative Education*, 7(10): 26.
- Çakır, G. (2015). Prekarya Ne Anlatmaktadır. *DİSK-AR*, 155-156.
- Çakır, M. (2017). Yeşil Ürün Grupları Çerçevesinde Marka ve Markalama Kararları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (9): 333-378.
- Çelik, H., ve Ekşi, H. (2008). Söylem Analizi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(113): 113-115.
- Çokgezen, J. (2007). Avrupa Birliği çevre politikası ve Türkiye. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 23(2): 91-115.
- Dülger Türkoğlu, H., Bölen, F., Baran, P. K., ve Marans, R. W. (2008). İstanbul'da yaşam kalitesinin ölçülmesi. *İTÜ Dergisi*, 7(2), 103-113.
- Ertürk, H. (2009). *Çevre Bilimleri*. Ekin Kitabevi, Bursa.
- Everest, B. ve Yercan, M. (2016). Kooperatif Ortaklarının Kooperatifçilik İlkelerini Algılamaları Üzerine Bir Araştırma: Tarım Kredi Kooperatifleri Örneği. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 53(1): 67-73.
- Goodland, R. (1995). The Concept of Environmental Sustainability. *Annual Review of Ecology and Systematics*, (26): 1-24.
- Görmez, K. (2007). *Çevre Sorunları*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Gül, F. (2013). İnsan Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (14): 17-21.
- İmga, O. (2006). Küreselleşen Çevresel Krize Hâkim Paradigma Dışı Bir Bakış Olarak Derin Ekolojik Yaklaşım. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2(4):

85-88.

- Karaca, C. (2007). Çevre, İnsan ve Etik Çerçevesinde Çevre Sorunlarına ve Çözümlerine Yönelik Yaklaşımlar. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(1): 1-19.
- Karalar, R. ve Kiracı, H. (2011). Çevresel Sorunlara Karşı Bir Çözüm Önerisi Olarak Sürdürülebilir Tüketim Düşüncesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (30): 63-76.
- Kongar, E. ve Küçükkaya, A. (2013). *Türkiye'yi Sarsan Otuz Gün: Gezi Direnişi*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Özerkmen, N. (2002). İnsan Merkezli Çevre Anlayışından Doğa Merkezli Çevre Anlayışına. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 42(1-2): 167-185.
- Punch, K. F. (2016). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Z. Akyüz, Dü., ve H. B. Arslan, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sarantokos, S. (2005). Social Research (3rd Edition). *Mellbourne: Macmillan Education*.
- Sert, N. Y. (2012). Online Aktivism Arçları Yoluyla Oluşturulan Etkilerin Metafor Kullanılarak Açıklanması: Örnek Olay İncelemesi: "İnternetime Dokunma" Eylemi. *Akdeniz İletişim Dergisi Temmuz Sayısı* (17): 126-140.
- Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak "Sakin Şehir" Hareketi Ve Türkiye'nin Potansiyeli. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(4): 119-131.
- Sriramesh, K. ve Vercic, D. (2009). *Activism and Public Relations. "The Global Public Relations Handbook: Theory, Research and Practice*. Routledge Publication, 56-59.
- Tuna, M. (2015). Türkiye'de Çevre Toplum İlişkileri ve Çevre Sosyolojisi. *Sosyoloji Konferansları*, (52): 291-318.
- Tuzcu, G. (2014). *Urbanization and Education. Cities in the Globalizing World and Turkey: A Theoretical and Empirical Perspective*. Ed. Recep Efe ve diğerleri. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press, 86-107.
- Tümtaş, M. S. (2011). *Kentsel Mekânda Ayrışma Dinamikleri: Mersin, Diyarbakır ve İzmir Örnekleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Tümtaş, M. S., & Ergun, C. (2014). *Making Space for Capital. Cities in the Globalizing World and Turkey: A Theoretical and Empirical Perspective*. Ed. Recep Efe ve diğerleri. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press, 328-339.
- Yaylı, H., ve Çelik, V. (2011). Çevre Sorunlarının Çözümü İçin Radikal Bir Öneri: Derin Ekoloji. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (26): 370-377.

İnternet Kaynakları

<https://gaiadergi.com/kahirenin-gizlenen-yuzu-manshiyat-naser-nam-i-diger-cop-sehir/> (erişim tarihi: 10 Nisan 2018).

https://www.facebook.com/pages/story/reader/?page_story_id=844491945712351 (erişim tarihi: 08.08.2018).

https://www.facebook.com/pg/kadinkadinamultecimutfagi/about/?ref=page_internal (erişim tarihi: 11.09.2018).

https://www.facebook.com/pg/kuceyemekkolektifi/about/?ref=page_internal (erişim tarihi: 22.09.2018).

<https://www.facebook.com/groups/ZeroWasteTurkey/> (erişim tarihi: 01.10.2017).

<https://www.facebook.com/durtuk/photos/a.1110176372374009/1742419209149719/?type=3&theater> (erişim tarihi: 05.06.2018).

<http://www.beykoz.bel.tr/hizmet-rehberi/doga-icin-atik-getirme-merkezleri> (erişim tarihi: 28.04.2018).

<http://permakulturplatformu.org/2010/10/31/permakultur-nedir/> (erişim tarihi 15.07.2018).

<http://www.ekbicycle.com/ek-bic/> (erişim tarihi 18.06.2017).

<https://www.yesilist.com/turkiyeden-6-surdurulebilir-moda-markasi/>(erişim tarihi: 30.09.2018).

<http://www.gidagundemi.com/> (erişim tarihi: 03.10.2018).

<https://m.bianet.org/bianet/emek/161252-kazova-dan-yuzde-100-patronsuz-urun> (erişim tarihi 19.08.2018).

<http://cittaslowturkiye.org/> (erişim tarihi: 07.07.2017).

<http://www.tatuta.org/> (erişim tarihi: 05.05.2017).

<https://enerjiinstitusu.org/2011/07/23/antalyada-gunesev-ve-ekolojik-egitim-merkezi/> (erişim tarihi: 17.09.2018).

<http://www.changiaairport.com/corporate/csr/sustainability.html> (erişim tarihi: 29.09.2018).

<https://thetinylife.com/what-is-the-tiny-house-movement/> (erişim tarihi: 12.10.2018).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=ONTOLOJ%C4%B0 (erişim tarihi: 24.08.2018).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=benlik (erişim tarihi: 24.08.2018).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=K%C4%B0%C5%9E%C4%B0L%C4%B0K (erişim tarihi: 24.08.2018).

<https://kuzeyormanlari.org/2016/02/02/direnen-uretici-tuketici-kolektifi-durtuk-ile-soylesi/>

(erişim tarihi: 15.01.2019).

<http://www.ekoyapidergisi.org/4299-avrupanin-yesil-baskentleri.html> (erişim tarihi:

31.01.2019).

<https://www.yesilist.com/bu-harika-surdurulebilir-deri-ananas-yapraklarindan-uretiliyor>

(erişim tarihi 12.10.2018).

<https://www.facebook.com/durtuk/> (erişim tarihi: 16.03. 2019).

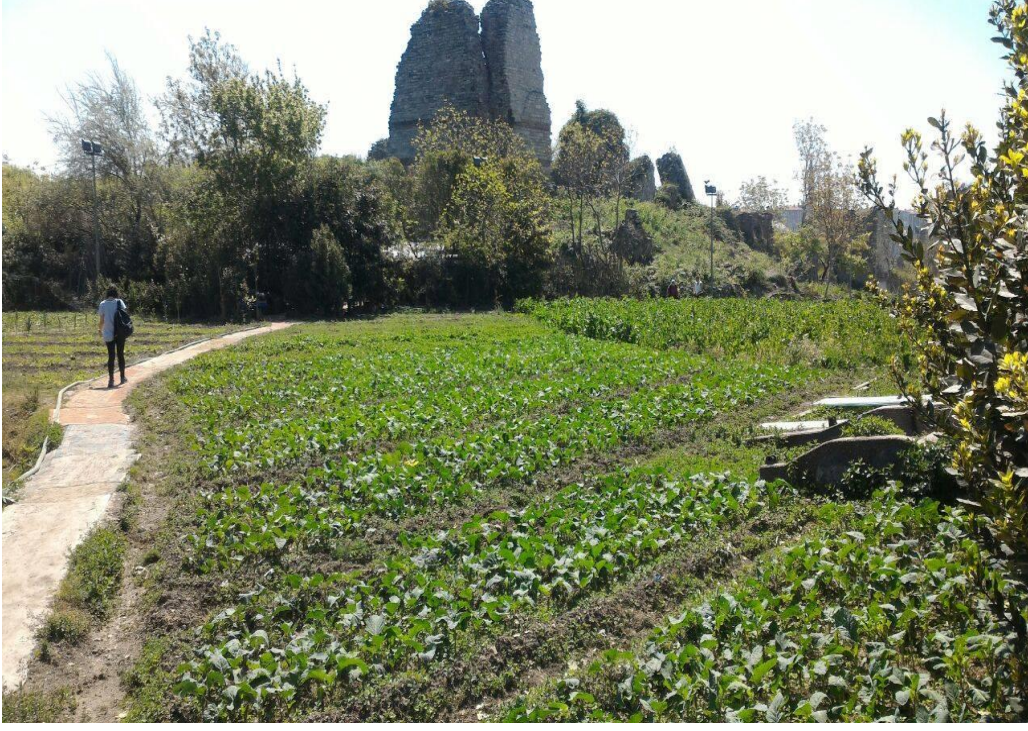
EK 1- Örnekleme İlişkin Fotoğraflar

Fotoğraf 1. Piyalepaşa Bostanı 1

Fotoğraf 2. Piyalepaşa Bostanı 2

Fotoğraf 3. Yedikule Bostanı 1

Fotoğraf 4. Yedikule Bostanı 2

Fotoğraf 5. Bir DÜRTÜK Toplantısı

Fotoğraf 6. Bostandan Tedarik Süreci 1

Fotoğraf 7. Bostandan Tedarik Süreci 1

Fotoğraf 8. Bostandan Elde Edilen Ürünler 1

Fotoğraf 9. Bostandan Elde Edilen Ürünler

Fotoğraf 10. DÜRTÜK: Çuvaldan Çanta Yapımı Etkinliği

Fotoğraf 11. DÜRTÜK: Çuvaldan Çanta Yapımı Etkinliği 2

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Tuğçe Gizem DEMİR
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	75.Yıl Cumhuriyet Lisesi
Lisans Diploması	Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Yabancı Dil / Diller	İngilizce, İspanyolca
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı İşitme Engelliler/ İşaret Dili Tercümanları ve Eğitimcileri Derneği
Projeler	Avrupa Birliği Gönüllü Hizmeti Projeleri: Romanya, İtalya, Belçika
Çalıştığı Kurumlar	Arad Eğitim Derneği/ Romanya Fen Bilimleri Koleji/ İzmir
E-Posta	tgizemdemir@hotmail.com.tr